

אין דער שמחה גופא, איז דא כמה דרגות, ווי אין רמב"ם קומט דאס בהמשך צו די דרגות אין שמחה, וואס ער איז פריער מבאר אין שמחת בית השואבה, ווי עס איז געווען כל העם, אדער ראשי סנהדרין וכו', איז עד"ז אויך די שמחה, וואס איז דא אין קיום המצוות דרגא על גבי דרגא ביז די שמחה גדולה ביותר, וואס דאס איז דער ענין פון תשובה.

וואס דאס איז אויך דער קשר מיט דאס וואס מען האט גערעדט פריער פון ז' דנחמא, מיט די תלמידי וואס זיי זיינען היפך הנחמה, וואס דער ענין הגלות איז דאך, ווי מען זאגט אין דעם נוסח וואס די אנשי כנסת הגדולה האבן קובע געווען "ומפני חטאינו גלינו מארצינו", אז דאס איז די איין און איינציקע סיבה וואס אידן זיינען געגאנגען אין גלות, ווארום לולא דעם ענין פון חטאים קאן זיי קיינער נישט רירן פון זייער ארט, וואס זייער ארט איז ארץ הקודש. וואס דערפון איז מובן, אז גלייך ווי עס ווערט בטל די סיבה, דארף מען נישט האבן קיינע אנדערע ענינים, ווארום דאס איז די איין און איינציקע סיבה, ובלשון הרמב"ם "מיד הן נגאלין" - ווערט גלייך בטל דער גלות, און גאנץ א"י געהערט מערביט ווי צו אידן, "מבשר מצרים ועד נהר פרת יהי גבולכם".

וואס דורך וואס ווערט דער ביטול פון "חטאינו", וואס מפני חטאינו גלינו, ווערט דער ביטול דורך עבודת התשובה; וואס עבודת התשובה הייבט זיך גלייך אן אין שבעה דנחמא מיט'ן גאנצן שטורעם, וואס נחמה איז דאך אויך בדוג' פון ענין התשובה, - אז ער האט חרטה אויף די ענינים וואס איז געווען נישט ווי עס האט געדארפט זיין פאר דעם, און פון דער נחמה ווערט דער ענין פון "שובה ישראל עד ה' אלוקיך" ביז אין די דרגת התשובה הכי נעלית.

און דאס איז מסביר אז וואס פאר א ענין עס זאל נישט זיין בחיי הפרט, און וואס פאר א ענין עס זאל נישט זיין בחיי הכלל ביז בכללות עם ישראל, איז בשעת מען איז זיך מתכוון לויט די הוראות פון תורתנו תורת אמת, (וואס זי דערציילט און איז מבאר די ענינים ווי זיי זיינען לאמיתתם), איז אט דעמולט געפינט מען אין יעדן ענין, די נקודה וואס זי איז גורם א שמחה גדולה, און אויב דער ענין איז מכסה אויף די נקודה, איז אט דעמולט נאכמערער, ווערט די שמחה גדולה ביותר (ווי גערעדט פריער), ביז ווי געזאגט אז מה דאך שמחה סתם איז "פורץ גדר", עאכו"כ איז א שמחה גדולה איז פורץ כל הגדרים, סיי ביי דעם יחיד, סיי ביי דעם כלל, סיי ביי כללות עם ישראל, און מען איז פורץ די גדרים פון גלות, און עס ווערט ווי געזאגט בלשון הרמב"ם דער "מיד הן נגאלין", אז פון "נחמו נחמו עמי" קומט מען ביז צו דעם בנין ביהמ"ק השלישי על ידי משיח צדקנו, ובקרב ממש ווארום ישראל נגאלין מיד.

ב. ס'איז דאך אויך רגיל אויף מאכן א סיום,

וואס ס'איז דאך דא א ברירה מאכן אויף כמה וכמה מסכתות אדער אויף סדרים, אדער אויף גאנץ ש"ס וכו', איז מען דאך אלע מאל משתדל אז דאס זאל האבן א שייכות צו דעם זמן,

(נוסף אויף דעם כללות'דיקן שייכות - וואס תורה איז דאך נישט פארבונדן מיט זמן, איז ווען מ'לערנט וועלכן ס'איז ענין אין תורה, איז דא אין דערויף די מצוה פון לימות התורה ויגיעת התורה),

איז דאך פארשטאנדיק אז בשעת מ'קען דערצו צוגעבן דעם "הלכות החג בחג" ובלשון פון דעם אלטן רבי'ן לעבן מיט דער צייט - מיט דער תורה וואס איז פארבונדן מיט דער פרשת השבוע (ספ"ה"ש תש"ב ע' 29), אדער פון אן ענין פון דעם זמן,

ביז ווי ס'קומט ארויס דער דין, אז בשעת ס'קומען צוויי און פרעגן א שאלה

הנחה פרטית בלתי מוגה

איינער פרעגט א שאלה וואס איז אין הלכות החג כחג, און א צווייטער פרעגט א שאלה במקום אור כחג, איז עפ"י דין דארף מען פריער ענטפערן אט דעם וואס ס'פרעגט הלכות החג כחג, כידוע בהלכות הוראה פון לימוד התורה (ראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ד ה"ח),

וואס ס'איז דאך דער שבוע - דער וואך - פון פ' עקב, און ס'איז אויך פארבונדן מיט דעם ענין פון נחמה, און אויך וועגן דעם ענין וועגן וועלכן מ'רעדט די לעצטע צייט בארוכה - דער ענין פון מקלט, און די מבצעים, וואס ענינם איז דער ענין פון מקלט, וואס אויב אלעמאל האבן אידן געדארפט דעם "הוי" שומר הוי' צילך על יד ימינך" - סיי ביום און סיי בלילה, און "לא ינום ולא ישן שומר ישראל", איז דאך אבער דא זמנים ווען דאס שטייט בהכרח - בגלוי יותר, סיי ביחיד - בעניני היחיד, און סיי בכלל - בעניני הכלל,

וואס דערפאר איז מערער מתאים צו לערנען, אן מאכן דעם סיום אויף וואו ס'איז דא אט די אלע פרטים, וואס דאס איז מס' מכות,

וואס וואו רעדט זיך דער ענין פון ערי מקלט אין תושבע"פ אין מס' ש"ס איז דאס בעיקר וברובם אין מס' מכות, וואס דארט פארענדיקט זיך די מסכתא מיט אן ענין פון גלות, אבער זייענדיק נאך אין גלות זעט. שוין דעם ענין הגאולה, וואס דערפאר איז דאך דער סיום: בל' הזה אמרו לו עקיבא ניהמתנו עקיבא ניהמתנו,

דערנאך אז מ'גיט א קוק אין ספרי אויף פ' עקב (פסיקתא מג) ווערט אראפ-געבראכט דער גאנצער סיום פון מס' מכות מיט די צוויי סיפורים פון ר"ע מיט ר"ג ור"א בן עזריא ור' יהושע, וואס נכנסים לרומי און דערנאך "פעם היו עולים לירושלים",

וואס אין דער סיום האט מען שוין אמאל גערעדט אנדערע דיוקים, וועט מען זיך איצטער אפשטעלן: אויף די דיוקים וואס זיינען פארבונדן און האבן א שייכות מיט ענין המקלט,

וואס דער סיום איז, ווי כאמור, די צוויי סיפורים: אז ר"ג און ר' אלעזר בן עזריא, ר' יהושע בן חנניא ור"ע, זיינען געגאנגען אין דער ריכטונג פון רומי און זייענדיק ק"כ מיל - הונדערט און צוואנציק מיל - פון רומי, האבן זיי דערהערט דעם שאון - דעם שטורעם מיט די הצלחה פון רומי, האבן זיי אנגעהויבן וויינען, "ור"ע משחק", האבן זיי ביי אים געפרעגט פארוואס איז ער משחק? האט ער זיי צוריק געפרעגט - "מפני מה אתם בוכין?" האבן זיי גענטפערט, אז היתכן אז או"ה שטייען אין אזא מין אופן פון הצלחה, און "אנו הדום רגלי אלקינו - דער ביהמ"ק - שרף באש ולא נבכה" האט ר"ע אויף דערויף גענטפערט, אדרבה, "לכך אני משחק" אז ביי אים רופט דאס גאר ארויס אן ענין של שמחה,

אין וואס באשטייט די שמחה "מה לעוברי רצונו כך לעושה רצונו עאכו"כ

ס'שטייט ניט וואס זיי האבן גענטפערט ר"ע'ן נאר ס'ווערט גלייך געבראכט א צווייטער סיפור, (דער סיפור האט געמוזט זיין אין א אנדערע זמן, ווארום דער סיפור רעדט זיך בשעת מ'איז געגאנגען לרומי, און דער צווייטער סיפור איז) אז "פעם אחת היו עולים לירושלים", דער זעלבער ר"ג און ר"ע ב"ע און ר"י ב"ח מיט ר"ע, און בשעת זיי זיינען געקומען "להר הצופים קרעו בגדיהם", און דערנאך ווען "הגיעו להר הבית" האבן זיי דערזעלכן אז א שועל גייט ארויס מבית קדה"ק "התחילו הן בוכין ור"ע משחק", איז ווייטער געווען דער זעלבער סדר, אז זיי האבן געפרעגט ר"ע'ן פארוואס לאכט ער, פארוואס פרייט ער זיך, און ער האט זיי צוריק געפרעגט "מפני מה אתם בוכין", האבן זיי אים גענטפערט: סטייטש: אין דעם ארט וואס "הזר הקרב יומתו" (במדבר א, נא), און יעצט "שועלים הלכו בו", האט ער זיי גענטפערט - "לכך אני משחק", דאס רופט כא אים גאר ארויס שמחה, ווארום ס'איז דא די שני עדיות: פון אורי' הכהן וואס ער האט מנבא געווען אז "ציון שדה תחרש" (מיכה ג, יב), די עדות פון זכרי' בן ברכי' (זכרי' ח, ד),

- שיחת כ' מנ"א תשל"ד - ה -

וואס האט מנבא געווען, "עוד ישבו זקנים וזקעות ברחובות ירושלים", און ער איז מסיים, אז ביז ס'איז ניט נתקיים געווארן נבואתו של אורי' איז ער ניט געווען זיכער אז ס'וועט מקויים ווערן נבואת זכרי', איצטער אז ער זעט אז ס'איז מקויים געווארן נבואת אורי': - "ציון שדה תחרש", איז א זיכערע זאך אז ס'וועט אויך מקויים ווערן נבואת זכרי' - און דערפאר איז ער משחק, "כלשון הזה אמרו לו" - איז ער מסיים - "עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו",

וואס אין דערויף איז פארשטאנדיק אז בשעת זיי דערהערן קול המונה של רומי זיי דערזען א שועל וואס גייט ארויס מבית קוהק"ד איז ביי זיי געווען ניט מובן פארוואס איז ר"ע משחק: ס'איז אבער אינגאנצן ניט מובן וואס פרעגט ר"ע ביי זיי "מפני מה אתם בוכין"? וואס פאר א ספק איז בא אים געווען אויף וואס איז דא וואס צו וויינען? דאס וואס זיי דערציילן אים, אז זיי האבן דערהערט קול המונה של רומי, און זיי ווייסען אז דער ביהמ"ק איז חרב, דאס איז בא ר"ע ניט געווען קיין חידוש, און אעפ"כ דערציילט ער אין גמרא אז ר"ע האט ביי זיי געפרעגט מפני מה אתם בוכים? די קשיא איז סיי אויפ'ן ערשטן סיפור סיי אויפ'ן צווייטן סיפור,

אין דעם צווייטן סיפור איז אבער די קשיא נאך א שטארקערע: ווארום, איידער מ'דערציילט, אז ווען זיי האבן דערזען דעם שועל שיצא מבית קהק"ד התחילו הן בוכין דערציילט ער, אז פריער איז מען געקומען צו הר הצופים קרעו בגדיהם - ווער האטקורע געווען די בגדים? אלע פיר אויכעט ר"ע, (ווארום קריעה איז דאך א דין, וואס אויף וואס באווייזט דער ענין הקריעה - אויף א ענין של היפך השמחה), און אעפ"כ ווען זיי האבן דערזען דעם שועל שיצא מבית קהק"ד, ו"התחילו הן בוכין", איז ר"ע - וואס שטייט און זיין בגד איז א קרוע - פרעגט ביי זיי "מפני מה אתם בוכין", בשעת ער אליין האט ערשט פריער קורע בגדיו געווען.

דערנאך איז ניט פארשטאנדיק דאס וואס "כלשון הזה אמרו לו עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו": איז ממ"נ, אויב זיי האבן געדארפט ענטפערן ר"ע'ן, אפדאנקען אים פאר די נחמה, האבן זיי דאך אים געדארפט אפדאנקען אויך נאכן ערשטן סיפור,

וכאמור, מ'קען ניט זאגן אז ביידע סיפורים זיינען געקומען בהמשך אחד, ווארום דאס איז געווען א הליכה אין רומי, און דאס איז געווען א הליכה אין ירושלים, און ווי ער איז מדגיש אז דאס איז געווען "פעם אחת",

וואס דערפאר איז אויכעט ניט פארשטאנדיק דאס וואס מ'פארענטפערט דעם כפל ה' צוויי מאל "עקיבא ניחמתנו - עקיבא ניחמתנו", דערפאר וואס ס'איז געווען צוויי סיפורים, דאס איז טאקע געווען צוויי סיפורים, אבער אין באזונדער זמנים, איז ממ"נ האבן זיי אים געדארפט אפדאנקען פאר דעם ערשטן סיפור דעמולט ווען מ'איז געגאנגען אין רומי, ניט ווארטן ביז אין א זמן לאח"ז ווען מ'איז געקומען אין ירושלים, ערשט דעמולט אפדאנקען אים אויך פאר דעם "ניחמתנו" פאר דעם ענין וואס איז געווען בשעה מ'איז געגאנגען לרומי,

הנחה פרטית בלתי מוגה

און אט דאס איז דער ביאור פון די סיפורים, אז ווען מ'איז געגאנגען אין דער ריכטונג פון רומי, זיינען געגאנגען א נשיא בישראל (ר"ג) וואס ער איז געווען א ישראל, מיט א כהן (רבי אלעזר בן עזריה) (ראה תוס' כתובות פה, א), מיט א לוי (רבי יהושע), מיט א גר (ר"ע) און מ'האט דערהאט דעם שטורעם פון רומי, און מען האט דאס דערהערט ברחוק מאה ועשרים מיל, האבן זיי געזען אז ר"ע משחק - ר"ע איז שמח, האבן זיי געפרעגט ר' עקיבא'ן "מפני מה אתה משחק", האט ער זיי צוריק געפרעגט "מפני מה אתם בוכים",

אז ס'איז געווען דער חורבן האבן זיי פון פריער אויך געוואוסט, דאס איז ביי זיי קיין חידוש ניט געווען, האט ר"ע בא זיי געפרעגט וואס איז זיי א נפק"מ וואס ס'טוט זיך מיט גוים? וואס די גוים האבן א טומל - המונה של רומי,

ווערט בא ר"ע א פלא: בשעת ס'רעדט זיך וועגן א כהן און א לוי און א ישראל - בני אברהם יצחק ויעקב עם קדוש, ובפרט נאך די קדוש, ובפרט נאך די קדושה ווי ס'איז געווען בא תנאים, איז פארוואס האבן זיי אנגעהויבן וויינען, בשעת זיי האבן מיט אמאל דערזען אז אין רומי איז דא גרויסע פאלאצן, און אין רומי איז דא כסף וזהב, און אין רומי איז דא נאך אזוינע ענינים, (און דאס וואס ס'איז חרוב געווארן דער ביהמ"ק איז בא זיי קיין חידוש ניט געווען, איז אויף דערויף איז ניט געווען, איז אויף דערויף איז ניט געווען שייכות די בכי'),

האט ר"ע ביי זיי געפרעגט וואס איז דאס נוגע צי רומי האט א פאלאץ, צי רומי האט א האט ניט קיין פאלאץ, צי רומי האט א המולה וואס זי איז אויף ק"כ מיל, צי זי איז א המולה וואס האטווייניקער ווי ק"כ מיל, דאס איז אלץ ענינים פון עלמא דשקרא,

וואס דערפאר איז דער פלא נאך א גרעסערער פלא ווי זייער פלא אויף ר"ע "מפני מה אתה משחק", ווארום אויף "מפני מה אתה משחק" בא ר"ע איז דא דער ביאור הפשוט, וויבאלד אז ס'איז געווען "שפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים" (איב"ר ד, טו), במילא איז דאס גאר א ענין וואס דערפאר זיינען אידן ניצל געווארן,

און אעפ"כ האבן זיי געפרעגט "מפני מה אתה משחק" - אמת טאקע אז די פאלאצן פון רום דארפן ניט פארנעמען קיין ארט, אבער וואס צו פרייען זיך דערמיט איז אויך ניטא: אמת טאקע דאס איז עלמא דשקרא - דאס איז א פאלאץ שאין בו ממש - בין לילה הי' ובין לילה עבר, אבער זאגן אז דאס זאל ארויסרופן א שמחה - "מפני מה אתה משחק"?

האט זיי ר"ע געזאגט אז דאס פרעגט ער בא זיי פארקערט: "מפני מה אתם בוכין", וואס ארט אייך צי דער גוי האט א פאלאץ, צי ער האט ניט קיין פאלאץ, ווען דער גוי באקומט א ענין של עוה"ב, א ענין רוחני, א ענין נצחי, א ענין פון תורה, אט דעמולט ווערט די שאלה וואס האט א שייכות א גוי מיט ענינים נצחיים, ובפרט נאך רומי שהחריבה את ביהמ"ק,

וואס דערפאר איז די שאלה "מפני מה אתם בוכים" ניט קיין קלענערע ווי די שאלה פון "מפני מה אתה משחק",

און דאס האבן זיי אים געענטפערט, אז זיי האבן געקוקט אין פארגלייכונג איינע מיט דער צווייטע: וואלט געווען מערניט ווי איין זאך - ביהמ"ק שרוף, אדער מערניט - המונה של רומי, וואלט דאס זיי ניט געארט, ווארום דאס וואס דער ביהמ"ק נשרף, איז דאס דערפאר וואס "שפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים", המונה של רומי הארט זיי אויך ניט דערפאר וויילע ס'איז דבר שאין בו ממש,

בשעת ס'קומט אבער צוגיין ביידע זאגן צוזאמען, און ביידע זאגן געפינען זיך אין דעם זעלבן עולם, וואס אין דעם עולם געפינט זיך א נשמה אין א גוף,

און מ'זעט אז דעם אויבערשטנס ביהמ"ק איז חרוב - איז פארברענט, און "עוברי רצונו" האבן דעם זעלבן ענין, און בא זיי איז דאס "המונה" - נאך מערער ווי ס'איז געווען פריער, אט דעמולט איז "התחילו בוכין",

און אויף דערויף זאגט זיי ר"ע אז ס'איז פארקערט; דאס איז כדי ס'זאל דערנאך קענען זיין מערער בא "עושי רצונו", וואס דערפאר דארף מען האבן אז "לעוברי רצונו כך", כדי דאס זאל מוסיף זיין צו דעם "לעשי רצונו", (חסר),

וואס דאס איז געווען דער מאמר פון ר"ע'ן בנוגע צו דעם ענין פארוואס איז ער משחק, אז וואס מער מ'זעט בא "עוברי רצונו" - גיט דאס ניט נאר א הגנה אז ניט קוקנדיק אויף "חטאינו" זאל מען האבן רב טוב אין ענינים גשמיים, נאר וויבאלד זיי זיינען "עושי רצונו", איז דערנאך דארף זיין עאכו"כ,

אמת טאקע דאס איז מערניט ווי טאפלט, אבער בשעת מ'האט געזאגט "ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש" (בראשית כז, כח), טייטשט ער אפ אין מדרש (רבה סו, ג) אז "מטל השמים זה מקרא ומשמני הארץ זו משנה דגן זו תלמוד תירוש זה אגדה - גמרא", אבער ס'איז דאך אויך "אין ענין יוצא מידי פשוטו", מיינט מען טאקע מטל השמים ומשמני הארץ,

(וואס דערפאר איז עשו איז געקומען בעטן די ברכה, האט אים יצחו געענטפערט אז ער האט שויל אלץ אפגעגעבן יעקב'ן - גשמיות אויכעט),

ווארום בשעת מ'גיט א אידן גשמיות דארף ער דאס האבן, און דארף דאס ניצן, כאטש אפילו דאס איז ניט קיין דברים נצחיים, מאכט ער אבער דערפון דברים נצחיים,

דערנאך איז געווען דער צווייטער סיפור אז "פעם אחת היו עולין לירושלים" וואס דא איז אויך אינגאנצן ניט פארשטאנדיק: צוליב וואס דערציילט מען אז "כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם", די גמרא איז דא ניט אויסן דערציילן דעם דין - וואס דארף מען טאן ווען "הגיעו להר הצופים", די גמ' איז דאך מערניט אויסן צו דערציילן דעם חילוק אז "ר"ע משחק" און ר"ג ורבי אילעזר בק עזריא ורבי יהושע היו בוכין, צוליב וואס דערציילט די ברייתא - די גמרא, אז בשעת ס'איז געווען "הגיעו להר הצופים" איז דעמולט געווען קרעו בגדיהם,

נאר דא באווייזט מען אז אין דעם פרט - בשעת "הגיעו להר הצופים" האבן זיי כולם בשוה - אלע גלייך דערפילט - אז ס'דארף זיין "קרעו בגדיהם", בשעת מ'האט אבער געזען דעם "שוען שיוצא מבית קדשי הקדשים" דעמולט איז געווארן דעם שינוי אז "התחילו בוכין", און ר"ע משחק",

איז בא ר"ע געווארן די שאלה "מפני מה אתם בוכים"? ווילבאד אז דער ביהמ"ק איז פארברענט, און אידן קענען דארטן ניט זיין, איז וואס איז אזוי נוגע די קדושה המקום,

וכמדובר ווי ס'בריינגט זיך אראפ בכ"מ אז הקב"ה איז חס על כבוד צדיקים מערער ווי על כבוד עצמו, דערפאר איז ווען ס'איז געווען דער וישלח ידו צו א נביא איז געווען "ותיבט ידו" (מלכים א, יג, ד), משא"כ אז ער האט פריער געמאכט די אלע ענינים פון ע"ז נגד הקב"ה,

כדוגמא ווי מ'זאגט בכללות אז "שפך הקב"ה חמתו על העצים ועל האבנים", אט דאס איז א ענין של טובה, וואס דערפאר זיינען אידן ניצל געווארן,

דאס האט ר"ע ביי זיי געפרעגט, "מפני מה אתם בוכים"? וואס פאר א הפיסת מקום האט א "שועל שיוצא מבית קדה"ק" לגבי דעם ענין וואס זיי האבן געזען

פריער ווען "הגיעו להר הצופים" אוןהאבן געזען אז דער ביהמ"ק איז חרוב, און אידן זיינען דארטן ניטא און בימלא "קרעו בגדיהם",

אויף דערויף האבן זיי אים געענטפערט, אז דא רעדט זיך אויכעט בנוגע צו א אידן, אויף אזא מין מקום וואס "הזר הקרב יומת",

לכאורה וואס דארפן זיי ארויסבריינגען אז "הזר הקרב יומת", דער "הזר הקרב יומת" איז אפילו אריינגיענדיק אין היכל, אפילו אין דער עזרה, און אפילו אין ירושלים איז אויכעט דא אזוינע וואס טארן ניט אריינגיין - אין ירושלים מוקפת חומה, איז פארוואס האבן זיי דאס געזאגט בנוגע לקדה"ק?

זיי האבן געזאגט קדה"ק, ווייל אפי' דער גרעסטער איד איז דארטן אין אן אופן פון "הזר הקרב יומת", בכל השנה כולה, מערניט ביהמ"כ - ביום הקדוש קען אהינצו אריינגיין דער כה"ג, "בזאת יבא אהרן", משא"כ כל השנה כולה, ווייל דאס איז אן ארט מערניט פארן אויבערשטן אליין, ביז וואנענט כביכול מ'זאגט אז א איד דארט איז "הזר הקרב", וואס דאס איז מערניט ווי אין קדה"ק,

און אט דאס האט זיי געארט אז אין דעם ארט וואס "הזר הקרב יומת" קען א שועל ארומגיין,

און אט דאס האט זיי ר"ע געענטפערט אז דא האט ער דערהערט דעם ענין - דעם קיום פון "ציון שדה תחרש",

(וואס לויט דער גירסא אין עיק יעקב בריינגט ער אראפ אויכעט דעם המשך הפסוק ירושלים לעיים תהי' וגו'; אין גמרא אבער בריינגט ער אראפ מערניט ווי התחלת הפסוק "ציון שדה תחרש", וואס דערפון איז פארשטאנדיק אז דאס איז דער ענין עיקרי שהדבר),

וואס איז דער ענין פון "ציון שדה תחרש"? א שדה בשעת מען איז איר חורש, וואקסט דארטן דערנאך אויף תבואה,

וואס אט דאס טראגט ארויס די נבואה פון אורי', אז דער גאנצער ענין פון חורבן - דער גאנצער ענין פון גלות - ניט ח"ו דאס איז אן עונש לשם עונש, דאס איז אן ענין פון "שדה תחרש",

איז אבער דערפון פארשטאנדיק, אז וויבאד מ'מאכט א "שדה" פון "ציון", איז דאס וואס ס'וועט אויסוואקסן דורך דעם "תחרש", וועט זיין אזא מין זאך וואס וואס צוליב דערויף לוינט דער הירוס פון ציון, אז זי זאל ווערן א "שדה" וואס ערשט דעמולט קען זיין "תחרש", כדי ס'זאל דערנאך אויסוואקסן אזא מין תבואה אזוינע פירות וואס צוליב זיי איז געווען כדאי מהרס זיין "ציון - דעם ביהמ"י - כביכול, און ס'זאל ווערן "שדה תחרש",

און דערמיט ווערט פארענטפערט וואס (מפרשים פרעגן): ס'איז דאך ניט פאר-שטאנדיק פארוואס האט ער דא אנגעכאפט דוקא נבואת אורי'? ס'איז דאך דא כמה וכמה נבואות וואס זיינען פארבונדן מיט'ן חורבן?

דא איז ניט די זאך וואס ער האט אנגעכאפט אז ס'איז דא א חורבן, און וויבאלד ער האט דערזען דעם חורבן, איז א דימן אז ס'וועט מקויים ווערן אויך נבואת הגאולה,

אז ס'איז געווען א חורבן דאס האט ער געוואוסט פריער אויכעט, ניט דאס איז נתחדש געווארן בייעם, והא ראי' אז כיון שהגיעו להר הצופים האט ר"ע אליין

קורע געווען בגדיו,

און דערמיט ווערט אויכעט פארענטפערט, פארוואס האט ר"ע געדארפט בכלל האבן א ראוי' אויף "ציון שדה תחרש", אז ס'וועט זיכער מקוים ווערן, און ווי מפרשים פרעגן ווי קען דאס זיין אז ער זאגט אז ער האט נישט געוואוסט צי ס'וועט מקוים ווערן צי נישט, ס'איז דאך א נבואה?

איז דער הסבר בזה: דא רעדט זיך וועגן אט דעם חידוש וואס האט אויפגעטאן נבואת אורי' אז ציון שדה תחרש, אלע נביאים רעדן וועגן עניני חורבן, דערנאך איז געקומען איין און איינציקער נביא און האט אויפגעטאן א פרט אין דעם חורבן - אז ס'וועט זיין "שדה תחרש", און וואו וועט מען מאכן אט דעם שדה נישט במקום אחר, נאר דוקא אין "ציון",

וואס אט דא איז בא אים געווארן דער ספק שמא יגרום החטא,

- אז ס'וועט קומען משיח, און אז ס'וועט זיין די גאולה - ווי דער רמב"ם שרייבט, דאס שטייט דאך אי תושב"כ און אין תושבע"פ וכל חז"ל מלא מזה, אין דערויף איז נישט שייכות ח"ו קיין ספק, עאכו"כ בא ר"ע,

בשעת ר"ע האט אבער דערזען אז ס'איז דא כמה נבואות, און וואו ווערט דערמאנט אז וואו וועט זיין שדה תחרש דוקא אין ציון, איז דאס מערניט ווי בא אורי'ן, איז דאך א סימן אז דא איז עפעס א חידוש, וואס קיין אנדער נביא האט דאס נישט געזען, איז וויבאלד דאס איז א דבר נפלא ביותר איז בא אים געווארן א ספק אפשר וועט דער חטא קענען מונע זיין אט דעם פרט פון ציון שדה תחרש,

בשעת ער האט אבער דערזען אז דער עיקר פון ציון איז דער קדה"ק, און אהינצו איז אנגעקומען דער חורבן פון "שועלים הלכו בו", און אויף אזא מין ארט וואס אפילו אידן זיינען בגדר פון "הזר הקרב יומת" (וואס זיי האבן געזאגט), חוץ איין מאל א יאר וואס דעמולט גייט אריין דער כה"ג, און דוקא "בזאת יבא אהרן", מיטן גאנצן סדר פון עבודת יוה"כ אויב נישט טאר דער כה"ג יוה"כ אויך נישט אריין,

איז וויבאלד ער האט דערזען "שועלים הלכו בו", וואס דאס איז א חורבן שאין למטה הימנו, איז בא אים געווען די הוכחה אז ס'איז מקוים געווארן דעם ענין פון חורבן, אין דעם קדה"ק, וואס דער קדה"ק איז דער ציון אין דעם ביהמ"ק גופא, ווי ס'שטייט אין ספרים אז ציון איז מל' סימן, וואס וואו איז געווען דער סימן פון דער קדושה אין ביהמ"ק גופא - איז דאס בקדה"ד,

(וכידוע דאס וואס דער רמב"ן איז מאריך בזה, אז בשעת מ'דערציילט וועגן מעשה המשכן און מ'זאגט "ושכנתי בתוכם" (תרומה כה, ח) הויבט מען גלייך אן מיטן ענין פון ארון, איז ער מסביר אז דער ציון וסימן ועיקר פון ביהמ"ק איז דער ושכנתי בתוכם און דער ארון איז דער תכלית פון דעם ושכנתי בתוכם, ווארום וואו איז געווען דער ושכנתי בתוכם - על הארון בין שני הכרובים אין קדה"ק,

וואס דערפאר איז "הגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם", אז בא זיי איז נישט געווארן א בכי נוסף א צער נוסף אויף דעם פריערדיקן צער, אין דערויף זיינען זיי געווען אלע כשוע, ס'איז מערניט ווי צוגעקומען די ראוי' - נוסף אז פריער האבן זיי געוואוסט אז חרב, זיי האבן דאס אבער נישט געזען בראי', משא"כ "כשהגיעו להר הצופים" און מ'האט דערזען ביהמ"ק בחורבנו האבן זיי קורע געווען בגדיהם, דערנאך האט מען דערזען אין ביהמ"ק גופא דער הכלית החורבן - אז אין קדה"ק וואס "הזר הקרב יומת", דערפאר האט דאס זיי דערנומען - מצד דעם "הזר הקרב יומת" - די נפילה פון א אידן לגבי א שועל,

הנחה פרטית בלתי מוגה

און דערנאך האט דאס ארויסגערופן בא ר"ע די שמחה גדולה ביותר, וואס דאס איז געווען די הוכחה ניט נאר אז ס'וועט זיין א גאולה מיט אלע פרטים, נאר ס'וועט זיין אזא מין סארט גאולה אז צוליב דערויף איז כדאי אז ציון זאל זיין "שדה תהרש", וואס דעמולט וועט מקויים ווערן דער "ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים", "ווי גערעדט אמאל בארוכה ווי אזוי דאס איז דער תכלית העילוי וואס ס'קען זיין אין גאולה),

דערנאך איז דא דא - וואס דער בעל ההילולא - דער טאטע איז אומעטות מאריך און פארבינדט דעת תוכן המאמר חז"ל מיט דעם בעל המאמר,

וואס עפ"ז איז דאס דא אויך מובן: ווער האט דאס דערפילט ווי אזוי פון "עוברי רצונו" קען אויפגעטאן ווערן אין "עושי רצונו" - איז א ישראל און א לוי און א כהן, האבן וועגן דערויף געלערנט אין תורה; דערפילט האט עס ר"ע, ער האט דאס דערפילט אין זיך אליין, וואס ער אליין איז געווען א בן גרים, איז ווען ער האט דערזען המונה של רומי, אט דא האט ער אין זיך דערפילט, אז אט ער אליין איז פריער געווען בשייכות מיט המונה של רומי, און איצטער גייט ער צוזאמען מיט ר"ג מיט ר"ע ב"ע און מיט ר"י בן חנניא - מיט א ישראל, און מיט א לוי, און מיט א כהן, וואס זיי לאכן זיך אויס פון המונה של רומי,

ולכאורה פארוואס האבן זיי דאס ניט דערהערט, און ער האט דערהערט דעם ענין? נאר די זאך איז, דאס דארף ווערן אן אייגענער ענין, ווער דערפילט דעם "לעוברי רצונו כך לעושי רצונו אעכו"כ", דערפילט דאס א בע"ת, דערפילט דאס א גר, וואס ער אליין איז געווען פריער אין המונה של רומי,

עד"ז איז בנוגע צו דעם צווייטן סיפור; ווער דערפילט דעם ענין פון "שדה תהרש", וואס דער ענין פון חרישה איז דאמיהרס די שלימות פון די רגבים - דער ענין פון חרישה איז דאך, אזוי איז דאך דער עפר הארץ וואס שטייט אין א התדבקות - שטיקער צוזאמען, וואס לכאורה איז דאס א מעלה ווען מ'טשעפעט זיי ניט, דערנאך קומט ער צוגיין, און שנייט די ערד, און איז איר מפרך לחלקים, און שנייט איר לאורך ולרוחב, און וואס מערער ער שנייט איר איז אלץ מער תועלת אין די זריעה הבא לאח"ז,

פונקט אזוי ווי בנוגע צו דעם זריעת הגרעין, איז ווי ער זאגט בכ"מ, כדי ס'זאל אויסוואקסן דערפון דער אילן אדער די תבואה, דארף דער גרעין פריער נרקב ווערן, (חסר),

עד"ז אין דעם ארט וואו ער איז זורע דעם גרעין, איז אויב דער ארט בלייבט בשלימותו קען דארטן ניט וואקסן,

ביז וואנענט אז מ'זאגט אז אט דער ענין וואס וועט זיין לעתיד לבא "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר", און ס'וועט זיין אין אן אופן פון "אז אהפוך על כל העמים כולם שפה ברורה לעבדו כולם שכם אחד" (צפני' ג, ט), וואס דאס איז נאר קיינמאל ניט געווען אין אזא מין אופן, צוליב דערויף דארף מען האבן א ביטול אין די אלע ענינים שלפני זה, כולל אויכעט דעם ענין פון שדה,

און (ווי גערעדט פריער) פונקט-ווי בנוגע צו עס ישראל זאגט מען, אז כדי ס'זאל זיין דער "להוסיף עליהם גרים", איז ניטא קיין אנדער עצה, מערניט - ווי "גלו ישראל", כאטש אפילו "גלו ישראל" איז א ענין של יסורים" און דאס לאזט זיי ניט לערנען תורה כהתמדה ושקידה, ווי מ'האט געקענט לערנען - ווי די גמרא זאגט - ווען מ'איז געווען שוקד על השמרים, מ'איז ניט געווען בגולה, און בשעת מ'איז פארוואגלט קען מען זיך ניט אויף אזוי פיל צוטראגן, מ'קען ניט אויף אזוי פיל מהדר זיין במצות, ביז אז ס'איז גאר דא כמה מצות, אז ווען ער וויל

זיי יע מקיים זיין, קען ער זיי אויך ניט, ווארום דאס איז תלוי אין ביהמ"ק וכו' וכו',

וואס דאס איז א חרישה און א ביטול אין דעם שלימות פון א אידן, און אין וועלכע שלימות איז דאס, אין דעם חלק אלקה ממעל - מצד זיין נפה"א; ער וויל מקריב זיין א קרבן - מוז ער יוצא זיין מיט "ונשלמה פרים שפתינו", דערפאר וואס ס'איז ניטא דער ביהמ"ק, דערוויילע, ועד"ז בכמה וכמה ענינים,

זאגט מען אבער אז די תבואה מיט די אילנות וואס ס'וועלן אויסוואקסן לע"ל זיינען אזוי גרויס און אזוי טייער, אז צוליב זיי איז כדאי אז "ישראל הולכין בגולה" - "גלו ישראל", און צוליב דערויף איז כדאי (בל' הפסוק) "ציון שדה תחרש", ווארום דורך דער חרישה וועט די שדה ממלא זיין דעם תפקיד פון א "שדה ממנה תוצא לחם", וואס "לחם לבב אנוש יטעד", דער אדם התחתון, ועד"ז "קרבני לחמני לאישי" - אין ביהמ"ק השלישי, שיקריבו לפניך קרבנות כמצות רצוניך.

וואס דאס איז אויך דער קשר (ברמז עכ"פ) מיט תחילת המס': "מעידין אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה כו'", אין אומרים יעשה זה בן גרושה וכו' גרושה וכו'", וואס אט דאס איז בשעת ס'קומט צוגיין דער גואל הדם, וואס הוא וואס השטן הוא היצה"ר, און ער זאגט אויף אידן אז דאס איז א ענין פון "בן גרושה", זאגט דער אויבערשטער איזה ספר כריתות אמכס", ס'יזאז ניטא קיין גט, און די גאנצע זאך איז א ליגן, ס'איז מערניט כאשה (מיט א כ"ף הדמיון) שהלך בעלה למדינת הים,

און וויבאלד אז דער אויבערשטער איז למעלה ממדידה והגבלה, איז בשעת ס'קומט צוגיין אן עד און בריינגט ראיות אז א איד האט געטאן אזא מין ענין וכו' במילא איז א ראיה אז ער איז א בן גרושה, זאגט דער אויבערשטער אז ס'הויבט זיך ניט אן, און דאס איז א ליגן ואדרבה - "איזה ספר כריתות אמכס אשר שלחתי", און ס'איז מערניט אן עד זומם,

עס ווערט נאך אבער די שאלה - ס'איז דאך דא א גלות, און ניט נאר בגשמיות, נאר אויך ברוחניות, וואס מ'איז אין גלות ביי דעם "אל זר אשר בקרבך" - מפני חטאינו גלינו מארצינו,

איז דאס איז מען מסיים "עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו" (צווי מאל), ד.ה. אז ס'איז דא די נחמה וואס מ'נוצט אויס די ענינים בלתי רצוים אין אן אופן פון סו"מ - אז ער טוט זיי ניט, דערנאך איז דא עקיבא נחמתנו א צווייטן מאל אין א העכערן אופן, אז ער טוט תשובה מאהבה, וואס דעמולט איז זדונות נעשו לו כזכיות, ווי די גמרא זאגט אין יומא וואס דאס איז נאך א העכערן אופן אין נחמה אין דעם תכלית הגלות, ובמילא איז דאס מכחיש לגמרי דעם קס"ד פון בן גרושה,

און הגם אז דאס זאגט אזא וואס ס'איז דא א קס"ד אין תורה אז ער איז אן עד, און מ'דארף בריינגען ראיות אז ער איז גאר אן עד זומם, וואס דאס איז מצד דערויף ווי עס זעט אויס מראהו, איז אויף דעם זאגט מען "אל תביט את מראהו" וואס דאס איז ווי ר"ע האט דערפילט ביי זיך ווי ער איז געווען פריער און ווי ער שטייט איצטער,

ואדרבה: דורך דערויף איז אופיגעטאן געווארן דער "לעושי רצונו עאכו"כ, און דוקא נאך דערויף ווי מ'האט געזען דעם "ציון שדה תחרש", אט איז געווען די צוויי מאל "עקיבא נחמתנו", וואס איין מאל איז דאס וואס מ'טוט אויף אין גלות דורך סו"מ וע"ט, און דערנאך איז דא דער העכערער אופן אין "עקיבא נחמתנו", אז מ'טוט אויף אויך אין דעם רע, אז ס'זאל זיין (בל' הזהר) "אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו", דער ענין פון זדונות נעשו לו כזכיות ממש,

הנחה פרטית כלהי מוגה

און ביז אז "משיח אתי לאתבא צדיקא בתיובתא", וואס משיח טוט אויף אז צדיקים באקומען אויך די מעלה, וואס דערפאר האבן זיי געזאגט "עקיבא נחמתנו", וואס ביז דעמולט זיינען זיי געווען אין א דרגה פון צדיקים, און ר"ע האט אין זיי געמאכט דעם שינוי, אז ביי זיי איז געווארן דער "לאַתבא צדיקא בתיובתא", וואס דאס איז דאך אויך עבודה אין אופן חדש בא צדיקים,

און דערפאר איז "נחמתנו" - אז זיי האבן אויך חרטה געהאכט, וואס דערפאר איז נאכן ערשטן סיפור איז דאס ניט געקומען, ווארום מען איז נאך ניט געווען זיכער אז ס'וועט זיין די זריעה וואס ס'קומט ע"י ציון שדה תחרש, משא"כ לאחר סיפור השני, וואס ציון שדה תחרש, איז דאך א ענין וואס איז אסור עפ"י דין, א ענין פון זדונות - זר הקרב יומת,

און דארטן האט מען אויפגעטאן אז פון דעם שדה תחרש איז ארויסגעקומען דער קיום הנבואה פון זכרי';

וואס דערפאר איז בא זיי אויך צוגעקומען די עבודה פון "עקיבא נחמתנו", ווארום בשעת א צדיק קומט צו - צו דער עבודה פון א בע"ת, איז ניט נאר דער פ' אז ס'איז אים צוגעקומען דער אופן העבודה פון א בע"ת נאר בנוגע קיום המצות, נאר דעמולט ווערט א מציאות חדשה אין אלע זיינע מצות, און אויך אין די הנהגה אלס א צדיק, ווערט בא אים אויך א שינוי, (וכמבאר אין ספרי מוסר וחסידות וקבלה, ווי אזוי עבודת התשובה איז משנה בייס צדיק אויך הנהגתו אלס א צדיק),

וואס דאס איז אויך אין אותיות הקבלה וואס מ'זאגט אז ביז משיח איז דא מערניט ווי חיצוניות עתיקה, משא"כ לע"ל וועט זיין אויך דער גילוי פון פנימיות עתיקה ווי ער זאגט אין פרע"ח, וואס דאס שטימטעם האמור לעיל, אז דערוויילע איז "הלך בעלה למדינת הים", איז מילא דאס וואס ער דארף צושטעלן לאשתו, דארף ער צושטעלן, משא"כ דעם ענין פון עונתה; משא"כ לע"ל - (כל' המדרשים) בנוגע צו גאולת מצרים, אבער אזוי איז דאס אויך בנוגע לגאולה העתידה לע"ל, וועט זיין דער ענין פון נישואין - אל תקרי עוד בעלי אלא אישי,

וואס דאס וועט זיין בקרוב ממש, בביאת מ"צ, וואס ער איז "עתיד לאתבא צדיקא בתיובתא", און דעמולט וועט זיין דער "עקיבא נחמתנו עקבא נחמתנו" - די נחמה בכפליים, "נחמו נחמו עמי",

ביז ווי ס'וועט זיין דער ענין פון והי' לה' המלוכה, ווי דאס קומט ארויס בר"ה אפילו בזמן הגלות, אעכו"כ אז ס'וועט זיין דער "ונגלה כבודו ה' וראו כל בשר יחדיו", והיתה לה' המלוכה און ווי דער רמב"ם איז מסיים (נאך- דערויף וואס ער בריינגט אראפ דעם פסוק "אז אהפוך כל העמים שפה ברורה לעבדו כולם שכם אחד") וועט דעמולט זיין דער אופן פון והיתה לה' המלוכה אויך, וואס עמים זיינען אויך לעבדו כולם שכם אחד, וואס דאס איז בדוגמא ווי זדונות נעשו לו כזכיות, בקרוב ממש ובעגלא דידן.

ג, אין מדרש געפינט מען נאך א סיפור בנהוגע צו די פיר תנאים, וואס אין יענעם סיפור, האבן אלע גענטפערט, די זעלבע תוכן און די זעלבע ענין,

און דאס איז אין שמות רבה (פרשה ל, משפטים) זאגט ער אז ר' גמליאל, ור' אלעזר בן עזריה, ר' יהושע בן חנניא ור' עקיבא זיינען געגאנגען לרומי, און האבן דארטן גאזאגט אז: מגיד דבריו לעקב חוקיו ומטפניו לישראל - מה שהוא מצווה לאחרים לעשות, עושה הוא בעצמו,

האט בא זיי געפראגט א מין, אז דאס שטימט ניט, ווארום בא אידן איז דא

א. זו הרי השבת שבתוך שלשה ימים מכ' אב, שנוסף ע"ז שענינו של שבת בכל פעם הוא שהוא מאסף ומעלה את כל הענינים שבמשך השבוע, כמו שהי' בשבת הראשונה לאחר ש"ב, ויכולו השמים והארץ וכל צבאם, שכל הענינים שבש"ב נתעלו ועד לדרגא של כליון, עד"ז בכל שבת עולים כל הענינים שבשבוע, כי בכל שבת חוזרים אותם הענינים שהיו בשבוע הראשון, שזהו כמו שאומר אדמוה"ז שאומרים היום יום ראשון בשבת, כי אז חוזרים הענינים שהיו ביום ראשון בתחילת הבריאה, וכן ביום שני וכו', וזהו ג"כ מה שהגמ' אומרת הטעם שביום ראשון אומרים מזמור זה, וביום שני מזמור אחר, כי זה מתאים לתוכן הענינים שהיו בשבת ימי בראשית, ובנוסף ע"ז שבשבת עולים הענינים שבשבוע, והיות שזה עוד בתוך שלשה ימים, ששלשה ימים זה המשך אחד, וכמו שרואים ג"כ בנוגע להלכה לפועל, ואדמוה"ז מביאה בשו"ע שלו, בנוגע להפלגה בספינה שהיות שצ"ל שתתישב דעתו, ויישוב הדעת בא לאחר ג' ימים, שמזה רואים שג' ימים הם המשך אחד, ולכן כאן הזמן להשלים את הענינים שלא דברו בכ' אב, מצד הפטות שבזה, וכנראה אז מ' האט זיך ניט געכאפט אויף דעם.

ובעיקר בנוגע לסיום במסכתא מכות שמביא שם ב' הסיפורים, שמזה רואים את חילוק השיטות שבין ר"ע לשאר התנאים שהלכו אתו, ר"א בן עזרי' ור' יהושע בן חנניא ור' גמליאל, וחילוקי השיטות שבינם הם מן הקצה אל הקצה, מלמעלה מעלה עד מטה מטה, שזה רואים בסיפור הראשון שהלכו לרומי, ושמעו את קול המונה של רומי במשך של ק"ח מיל שזה מורה על מטה מטה בתכלית הירידה, שזהו מלכות הרשעה ששרפה את ביהמ"ק, ובנוגע לסיפור השני שהוא בתכלית העילוי בקדושה, שזה שראו שועל יוצא מבית קודש הקדשים, שפה מדובר על קודש הקדשים, שעל מקום זה כתוב והזר הקרב יומת, שאפילו כהן שהוא למעלה מישראל, שיש מקומות שלישראל אסור להכנס לשם רק לכהן, ועאכ"כ כהן גדול, אבל בנוגע לקודש הקדשים יש הגבלות גם בנוגע לכהן גדול, שזה רק אחת בשנה מותר לו להכנס לקד"ק, ובזאת יבוא, שזהו תכלית העילוי בקדושה. ובב' הסיפורים האלו מלמעלה מעלה עד מטה מטה ישנם חילוקי שיטות, שר"ע מחולק עם ר"א ור"י ור"ג, איך שר"ע הי' מסתכל ורואה כל ענין, ובנוגע לר"ע אז ישנו עוד דבר שהגמ' בברכות (ס, ב) אומרת על ר"ע, שהוא אמר כל מה דעביד רחמנא לטב עביד, היינו שר"ע ראה בכל דבר שיהי' איך שזהו לטב עביד, וראה את זה בין בעניני קדושה, ובהיפך מזה, וכל הענינים שבנתיים, ובכל ענין הוא ראה איך שזהו לטב עביד, וזה חידש ר"ע גם בנוגע לכל התנאים שהיו לפניו, שהוא אמר את זה, וזה לא הי' אצלו רק בדיבור כך "לטב עביד", אלא כך נהי' אצלו בפועל, שהרי "מאן מלכי רבנן" והיות שהוא אמר כך אז בא ג"כ בפועל, וכמו שמובא בירושלמי עה"פ לא-ל גומר עלי, שהיות שב"ד פוסק כך נהי' גם בפועל כך, ואפי' אם מצב העולם הי' לא כך, אבל מצד שהוא אומר שצ"ל כך זה משתנה ונהי' לטב עביד, וכמו שרואים אצל ר"ע שאמר לטב עביד, ואפי' בתכלית וירידה שהיתה בעולם שהיו קליפות וגזלנים וכו', ואעפ"כ הי' לטב עביד ופעל שגם זה יהי' לטב וכמו שהי' אצלו כך בפועל בסיפור ההוא (במסכת ברכות).

ועד"ז ג"כ בנוגע לסיפור שבסיום מכות שר"ע ראה בזה את הטוב שבזה איך שזה לטב עביד, שלזה הי' ר"ע משחק ולא רק מצד שיהי' כך לעתיד לבוא, אלא שראה הי' לטב"ג בליווי, כי אם זה רק ענין שיהי' לע"ל אז לא שייך שיהי' מזה משחק ענין של שמחה, כי שמחה זה דווקא בדבר שהוא בגילוי, משא"כ בתענוג (כמבואר בהמשך שמח תשמח בתחילתו) שזהו החילוק בין שמחה לתענוג, ולכן בנוגע למועדים לשמחה אז לא מספיק שהי' התבוננות במה רב טובך אלא צ"ל ענינים של בשר ויין כדי שיהי' ענין השמחה, שזה דווקא בגילוי.

ועד"ז כאן שר"ע ראה בענין זה איך שהוא לטב עבד בגילוי, שלכן הי' יכול להיות מזה ענין של משחק, שזהו ענינו של ר"ע ובזה שיטתו, משא"כ יתר התנאים שהיו עמו, וזו היתה שיטתו התמידית אלא שבסיפור זה התבטא ההבדל שבין ליתר התנאים, שבכל דבר שיהי' הוא ראה את התכלית שבזה של טב עבד. ולא זו בלבד אלא שגם ר"ע פעל באמירתו שכך יהי' בפועל - ענין של טב, וזאת, מכיון ש"אמר מלכא עקר טורא" ו"מאן מלכי רבנן" - לכן יכולים הם לפעול את הענין שיהי' בפועל. ועד שכמדובר כמ"פ ע"פ מה שכתוב בירושלמי על הפסוק "לק-ל גומר עלי", שהתורה יכולה לפעול שינוי במציאות העולם, ועד שנעשה ענין של חוזרין, שכן מצינו שבסיפור בנוגע לבית קה"ק שר"ע גילה שם את ה"לטב עבד" ועד"ז בסיפור של למטה מטה ביותר, וכן כפי שמובא בסיפור דמסכת ברכות הנ"ל.

והלטב עבד הוא עד כדי כך שזה פעל אצלו ענין של שמחה "שחק" בגלוי, (דכמו שבמועדים צ"ל שמחה בגלוי - בשר שמן ויין ישן כן הי' כאן אצל ר"ע ענין של שחק).

אבל עדיין לא מובן מה נוגע כאן שאר השמות של התנאים ר"א ור"י ור"ג, שהרי בנוגע לחידוש של ר"ע שכל מה דעבד רחמנא לטב עבד, בשביל זה לא נוגע להביא את שמותיהם של השאר, כי הרי החידוש הזה המובא בברכות הוא לא רק בנוגע אליהם, אלא בנוגע לכל התנאים, שר"ע הוא חידש את זה וזה ענינו, והיות שהוא מזכיר אותם ג"כ מובן מזה שזה נוגע לענין, והוא מוכרח להביא את השמות שלהם, והשאלה היא גדולה יותר שהרי מוצאים בעוד מקום שהי' ר"ע והתנאים האלו, ושם לא מוזכר שמותיהם, שבב' הסיפורים בסיום מכות ומובא ג"כ בספרי פ' עקב מוזכרים שמותיהם, וכן במדרש שמות רבה בפ' משפטים בנוגע למגיד דבריו ליעקב ג"כ מוזכרים שמותיהם, וישנו מקום שלישי וסיפור רביעי ששם לא מזכיר את שמותיהם ומובא בבראשית רבה כשעלו זקנים לרומי אז שאלו את ר"ג נחש לכמה מוליד, ולא ידע, אח"כ הוא פגש את ר' יהושע בן חנניא והוא שאל את ר"ג מדוע פניך חולניות מדוע הוא עצוב, וסיפר לו ששאלו אותו ולא ידע מה לענות, וענה לו ר"י שנחש מוליד לשבע שנים, וע"ד המובא בבכורות ג"כ ששאלו שאלה זו שר"י הי' אצל חכמי אתונה, וכאן אמר כשעלו זקנים לרומי ולא אומר מי, ומוכרחים לומר שזה אותם ארבעה, כי הרי הוא נותן סימן כשעלו זקנים לרומי ז"א שזה סימן שאפשר להבין ממנו, כי לא נותנים סימן מדבר שלא ידוע, והמקומות שיחידים בתושבע"פ שמוצאים שזקנים עלו לרומי, זה הסיום במכות ושמור"ר הנ"ל ששם ר"ע ר"א ור"י ור"ג, ואעפ"כ כאן לא מזכיר את שמותיהם. מזכיר את ר"ג שאצלו שאלו את השאלה, ומזכיר את ר"י בן חנניא שהוא ענה ע"ז, אבל את השאר הוא לא מזכיר אלא צ"ל ששם לא נוגע השמות שלהם ולכן אומר סתם כשעלו זקנים לרומי, משא"כ כאן נוגע לענין שמותיהם ולכן לא אומר סתם אלא מפרט את שמותיהם, שהרי בתורה יש כלל לא תוסיף ולא תגרע, ולכן כשלא נוגע השמות אומר סתם, וכשנוגע השמות אז הוא מזכירם.

והביאור בזה שבנוגע לסיום במכות נוגע השמות שלהם, וכמדובר לעיל (בהתוועדות דכ' אב) שבסיפור הזה נוגע שיהי' כהן לוי ישראל וגר, לכן נוגע שמותם, משא"כ שם לא נוגע השמות אלא כללות הענין כשעלו זקנים לרומי, אז שאלו אותם נחש לכמה מוליד שזהו ענין פלא, ע"פ המבואר בחסידות שענין הנחש זה קליפה ומקור הקליפה, וכן מובן בפשטות שהרי חטא עה"ד שהוא שורש החטאים הי' ע"י והנחש הי' ערום, אז נחש זה מקור הקליפה, וא"כ השאלה איך יכול להיות נחש מוליד, איך יתכן הולדה והתהוות מציאות חדשה בנחש, שהרי ענין הולדה זה ענין שבקדושה, וא"כ איך יתכן בקליפה ענין של הולדה והתהוות, שהשאלה לכמה שנים (כפשוטו) מוליד זאת ידעו בודאי לפני"כ אלא שאלתם היתה אם בכלל יכול להיות ענין ההולדה כנ"ל. על עצם התהוות ענין הנחש זה לא שאלה, שהרי מובא בזוהר שאלמלא דינא הוי חטיא סגיאלין, ולכן צ"ל ענין הדין, ועד"ז בפשטות שהרי צ"ל ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ועד"ז ההיפך, ענין הבחירה. אז כדי שיהי' הענין של בחירה, לכן צ"ל מציאות הקליפה, אלא השאלה איך יתכן בקליפה ענין של מוליד התהוות חדשה, וזה שאלו נחש

הנחה פרטית בלתי מוגה

לכמה מוליד, איך וכמה זמן נהי' הולדה בנחש, זה שיש הולדה רואים במוחש אלא השאלה לכמה, כמה זמן זה לוקח שזה יהי' ביאור ג"כ איך שזה נהי', ומתי שואלים שאלה זו כשעלו זקנים לרומי שיש כאן ב' קצוות, זקנים מורה על זקן שקנה חכמה, שזהו הבנה והשגה בהורה, ובאופן של קנה שזה נהי' ענין שלו וזה מצאתי, וע"ד שאומרים בתורת ה' חפצי ואח"כ נהי' ובתורת שנקראת על שמו, שזה ענין שלו, וכשזקנים באים לרומי בתכלית הירידה ומלכות הרשעה שהחריבה את ביהמ"ק, אז הזמן לברר שאלה זו, נחש לכמה מוליד, וכאן לא נוגע השמות אלא כשעלו זקנים לרומי סתם.

וזה קשור בתחילת המסכתא שכאן מדבר בענין הגלות ובתחילת המסכתא בנוגע לערי מקלט, שע"ז אומרים שע"ד שהי' אצל אדה"ר הענין "דנתו בגירושין" ענין הגלות, עד"ז בנוגע לבניו ובני בניו ביחיד בהורג נפש בשגגה ענין הגלות שגולה לערי מקלט, ע"ד באדה"ר, ואע"פ שזה בנוגע ליחיד שעבר עבירה בשוגג, אבל הרי חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, ממילא גם כשיחיד גולה וערי מקלט זהו ענין כללי של גלות. שזה ע"ד באדה"ר ש"דנתו בגירושין", שזהו ג"כ בכללות ישראל ענין הגלות שזהו ערי מקלט וזהו הקשר בין תחילת המסכת לסיומה, ור"ע מסתכל ע"ז כפי שזה לטב עביר.

שבענין ערי מקלט ישנם ב' ענינים, הגנה וכפרה, שהגנה זה מגואל הדם פן יחס לבבו, שע"ז צריך לילך לעיר מקלט בתור הגנה מגואל הדם, ועד"ז ענין הכפרה שבזה שגלות מכפרת, ועד"ז בנוגע לכללות ישראל ענין הגלות שיש ענין החורבן שזה הגנה שש"ך חמתו על עצים ואבנים ועי"ז הי' הגנה לישראל, ואח"כ ענין הגלות שגלות מכפרת, שזהו ב' הסיפורים בסיום ענין החורבן וענין הגלות, ובפסוק יש מעלה בענין הכפרה לגבי הגנה, שכפרה זה לאחר גמר דין שיודעים שהוא מכה נפש בשגגה, אז שייך ענין של כפרה, וכמדובר לעיל שלפני גמר דין לא שייך ענין של כפרה, שהרי לא יודעים איך יהי' גמר דין, אם הוא מזיד או שוגג, או שהוא בכלל לא הי' הורג נפש, שהרי צ"ל והצילו העדה ובפרט שהרי יש לו חזקת כשרות, ואולי ימצאו שלא הי' בכלל הורג נפש, כי צ"ל והצילו העדה, ואע"פ שזה רק בשוגג מ"מ זה גם לא טוב, ועל שוגג ג"כ צריך כפרה, אע"פ ש"והאלוקים אנה לידו" מ"מ מוכרח להיות שיש לו שייכות לזה, וכמו שרש"י אומר ע"ז משל הקדמוני מרשעים יצא רשע, ואם זה לא הי' שייך אליו לא הי' בא לידו ענין זה, וא"כ קודם גמר דין לא שייך כפרה כי יתכן שימצאו שלא הרג כלל וזוהי המעלה שבענין הכפרה שדווקא לאחר גמר דין שיודעים שהוא הורג נפש בשגגה ואע"פ"כ ישנו ענין הכפרה שגלות מכפרת.

ואעפ"כ הענין שמוזכר בתושב"כ זה רק הגנה מגואל הדם פן יחס לבבו, ולא ענין הכפרה, וגם בתושב"פ מובן שיש מעלה בענין ההגנה לגבי כפרה, שכפרה מועיל רק בשוגג, ועל מזיד גלות לא מכפר משא"כ בנוגע להגנה שבערי מקלט, שזה הגנה גם בנוגע למזיד, שאחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט, אבל באמת יש לומר שאע"פ שעל מזיד בעצם אין כפרה, אבל כאן ישנה אפשרות שכן תועיל וזהו על ידי ענין ההגנה שבערי מקלט תועיל כפרה גם למזיד שהרי אז יכול ג"כ לעשות תשובה בזמן ההוא שנמצא בערי מקלט, שהרי בנוגע לב"ד של מעלה מועיל תשובה גם במזיד, שזהו הענין דמאריך אף, ועי"ז בת דינא בטל דינא ויהי' רק שוגג ותועיל לו כפרה, ועוד דוגמאות בזה, שהרי ענין הקרבנות מועיל רק בשוגג ולא במזיד, וע"י שעושה תשובה בטל ענין המזיד שבזה והוא כמו שוגג ואז מועיל הקרבן, וע"ד שמבאר הצ"צ בעגלה ערופה שקרבן מועיל רק בשוגג ולא במזיד, (שעל מזיד צ"ל דווקא פרה אדומה ובנוגע למזיד אז ע"י התשובה נעשים הזדונות כשגגות ואז מועיל קרבן, ועד"ז בנוגע לערי מקלט שזה מועיל גם בנוגע למזיד שע"י שנמצא בעיר מקלט בשביל הגנה יכול לעשות תשובה, ואז נהי' שוגג, ועל שוגג מכפר ערי מקלט, וזהו שגלות מועיל לא רק בנוגע לחטאים אלא גם עוונות ופשעים ואפי' מרדים, שזהו שאומרים בנוגע ל"אנה לידו

ושמתי לך שזהו ר"ת אלול, שהענין של ערי מקלט שזה מכפר גם בנוגע למזיד, ואלול זה הרי ערי מקלט.

ויה"ר שהרי אומרים מגיד דבריו ליעקב וגו' שמה שהקב"ה אומר לישראל לעשות הוא עושה כן בעצמו, והרי בנוגע לערי מקלט ישנו הענין דוחי שם, שב"ד צריכים לדאוג שיהי' לו שם כל עניניו ולא רק ענינים הכרחיים לחם צר ומים לחץ, אלא כל הדברים שהוא צריך וע"ד תלמיד שגלה מגלים רבו עמו ומגלים ישיבה עמו שיהי' לו כל עניניו, עד"ז ה' עושה כך ג"כ שכשהיהודי נמצא בגלות אז צריך להיות וחי שם, און ער דארף ניט אויסגעריסען ווערן בגלות ויסורים וכו', אלא עצם ענין הגלות שלא נמצאים במקומם זה לבד מכפר, וצ"ל ליהודי כל הצטרפותו, - ושלא יהי' לו מניעות בנוג על לימוד התורה בהתמדה, ועד"ז הרחבה בענינים גשמיים שמזה עושים ענינים רוחניים כידוע האימרא מאדמוה"ז אין די לעצטע טעג פון גלות נהי' וחי שם ברחבות, ומזה באים לנחמו נחמו עמי נחמה בכפלים, עקיבא נחמתנו עקיבא נחמתנו, ולאחרי זה ותאמר ציון עזבני ה' אז אידן זאגן אז זיי ווילן האבן דעם אויבערשטן אליין, ונהי' אנכי אנכי הוא מנחמכם בפ' אנכי, והנה אלוקינו זה ועוד פעם זה נגילה ונשמחה בישועתו, בגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו ובקרוב ממש.

ב. בהמשך להמדובר לעיל בנוגע לסיום, ישנם עוד כמה פרטים בסיפורים שאינם מובנים, ובנוגע לסיפור הראשון שהלכו לרומי ושמעו המונה של רומי בריחוק ק"כ מיל, והתחילו בוכין ור"ע משחק, ושאלו את ר"ע מדוע אתה משחק ושאלם מדוע אתם בוכין, ואמרו שאו"ה יושבים בבטח והשקט ואילו בית הדום רגלי אלוקינו שרוף באש ואיך לא נבכה, ולכאו' אינו מובן מדוע לא מזכירים את הענין שאותם גוים שיושבים בבטח והשקט הם ששרפו את בית המקדש שזה צער עוד יותר גדול, מה שהוא אומר כאן זה רק שהם יושבים בבטח והשקט ואילו ביהמ"ק שרוף באש, ואילו את הענין הזה שאלה בעצמם שיושבים בהשקט הם שרפו את ביהמ"ק לא מזכיר בכלל וא"מ מדוע, ועד"ז בנוגע לסיפור השני דשועל יוצא מבית קדש הקדשים, שא"מ מה הדיוק שועל דווקא, ויש מפרשים שרוצים לומר שהיות שבפסוק כתוב שועלים הלכו בו לכן כתוב ג"כ פה שועל, אבל זה גופא לא מובן מדוע כתוב בפסוק שועלים, וא"א לומר שהיות שכך הי' במציאות לכן כתוב שועלים, כי זה אדרבה וכמדובר כמ"פ, ואם הי' ס"ד שיש בעל חי אחר ולא שועל אז במציאות ג"כ הי' יוצא בע"ח אחר ולא שועל, ואם נאמר שלא נוגע כאן איזה בע"ח הי', אז הפסוק לא הי' מדגיש שועל, וגם בסיפור לא הי' מדגיש שועל, אלא סתם בע"ח, והיות שהוא מדגיש שועל מובן מזה שזה נוגע לענין, וצ"ל מהו הדיוק שועל.

ויובן ע"פ המדובר לעיל בשאלה שר"ע שאל אותם למה אתם בוכין, והביאור בשאלה שמה התחדש אצלו שבאו ק"כ מיל ושמעו המונה של רומי, שזה הביא אותם לבכות, הרי את הענין שבית אלוקינו שרוף באש הם ידעו גם לפני"ז שבאו ק"כ מיל ושמעו המונה של רומי, וא"כ מדוע עכשיו בוכים, וזה שרומי הם ממלכה אדירה ויושבים בשקט ושלום, זה הם ג"כ ידעו עוד מקודם, כי זה גופא שהם הולכים לרומי לחו"ל, מדוע הם הולכים הרי (חו"ל) אדירה טמא וגושה טמא, ובפרט שר"א בן עזרי' הי' כהן - שלכן נוגע כאן ר"א - ואיך מגיע שהם הולכים לחו"ל, אלא היות שזה מצב שאין יד ישראל תקיפה, והיתה גזירה על ישראל והיו צריכים ללכת לרומי שהם הממלכה אדירה ולבטל את הגזירה, א"כ הם ידעו מקודם שאין יד ישראל תקיפה, ורומי זה ממלכה אדירה, וזה השאלה מדוע אתם בוכין, מה פתאום עכשיו נזכרו לבכות, הרי שום דבר לא נתחדש אצלם.

ועפ"ז יובן ג"כ מדוע הוא לא מביא כאן את הענין שהם בעצמם ששרפו את ביהמ"ק הם יושבים בבטח והשקט, כי אדרבה טענה זו לא מוסיפה צער אלא מקילה אותו, כי הרי הם ידעו כבר מדור שלפניהם מר' יוחנן בן זכאי שהוא הי' בדור החורבן והם היו לאחר החורבן, וריב"ז אמר והלבנון באדיר יפול, שחורבן ביהמ"ק צ"ל דווקא ע"י אדיר, שלכן ה' הוצרך לעשות את רומי ממלכה אדירה, כדי שעל ידם יהי' חורבן

הנחה פרטית בלתי מוגה

ביהמ"ק, וכפי שרואים שלפני שהשר צבא כבש את ירושלים הגיע שליח מרומי שמינו אותו למלך, כי כדי שיוכל להיות החורבן הי' צ"ל אדיר, והטעם ע"ז שהיות שהכל לפי המבייש והמתבייש, ואם זה שמבייש הוא אדם פשוט אז הבושה הוא הרבה יותר גדולה, ולכן אם החורבן הי' ע"י סתם ממלכה, אז הבושה היתה גדולה ביותר, און אויף דערויף האבען זיך אידן ניט פארדינט, ולכן הוצרך להיות החורבן ע"י אדיר, ולכן ה' עשה את רומי ממלכה אדירה כדי שיהי' והלבנון באדיר יפול, וא"כ אין מקום לומר שהם עצמם שיושבים בבטח והשקט והם ממלכה אדירה הם שרפו את ביהמ"ק, כי אדרבה זה לא מוסיף צער אלא מקיל, שהחורבן הי' ע"י ממלכה אדירה ולא זו היתה טענתם.

אלא טענתם היתה שהיות שזה כבר אחר החורבן, וזה דור אחרת של רומי לא אותו דור שהחריב את ביהמ"ק, וא"כ מדוע עכשיו הם ממלכה אדירה, וזהו שהם באו בריחוק ק"כ מיל ושמעו המונה של רומי, וא"כ רואים שרומי הם עדיין ממלכה אדירה, וע"ז הם בכו וויפיל איז דער שיעור זיי זאלן זיין א ממלכה אדירה, זיי מעגען שוין זיין א ממלכה שפילה, וזהו ג"כ הביאור מה שהם אומרים ואילו הדום רגלי אלוקינו שרוף באש, דלכאו' אם טענתם היתה שרומי הם ממלכה אדירה, א"כ מה נוגע חורבן הבית, אלא כנ"ל שהם אמרו שהיות שבית אלוקינו כבר שרוף באש מקודם א"כ מדוע רומי עדיין במצב של ממלכה אדירה.

ובנוגע לסיפור השני של שועל יוצא מבית קדש הקדשים, שהענין של קדש הקדשים זה ענין התורה, וכמדובר שאין בארון אלא שני לוחות הברית, וזה למעלה יותר אפי' מהענין דמשה קבל תורה מסיני, מ"מ הענין הזה לא נשאר בקביעות ובהר סיני לא נשארה שום קדושה, שהרי במשך היובל המה יעלו בהר, ומאז שהי' במשך היובל נסתלק הקדושה והמה יעלו בהר אפי' חיות ובהמות, והרי החידוש דמ"ת שהקדושה נשארה באופן של קביעות, וענין זה הוא בקדש הקדשים ששם נשאר ענין התורה בקביעות.

והרי קודם הענין דתורה צ"ל הקדמת עבודת התפלה שזהו שאומרים ר' יהודה הוה מהדר תלמודא מתלתין יומין לתלתין יומין, וכמו שמבאר אדמוה"ז שהוא התפלל פעם אחת בשלושים יום, כי אצלו הי' כזו תורה וכזו תפלה שהתפלה פעלה אצלו על לימוד התורה לתלתין יומין, ועד"ז בנוגע לרשב"י שתורתו אומנתו, ואצלו ג"כ הי' הענין דמצלי וכפי שידוע השקו"ט בזה אם זה שנאמר שצריך להפסיק זהו בנוגע לק"ש או תפלה ואין כאן המקום להאריך בזה. עכ"פ צ"ל עבודת התפלה, ועד"ז בנוגע לקדש הקדשים שענינו תורה אעפ"כ הי' צ"ל אחת בשנה ענין הקטורת, שזה ענין נעלה בעבודת התפלה, והיות שזה הי' ע"י כהן גדול וביום כפור לכן זה הועיל ופעל על כל השנה, ולכן הכ"ג בצאתו מן הקדש הוא התפלל תפלה על כל השנה כולה, כי זה תפלה שפועל על כל השנה,

והרי הענין של קדש הקדשים זה ענין התורה, וכשהי' החורבן ענינו חורבן בענין התורה בענין החכמה, וכשצריך לתת דוגמא לחכמה דלעו"ז שזה החורבן דחכמה דקדושה, אז היות שיהודים קרוים אדם וגוי הוא כמו בע"ח, לכן הדוגמא לחכמה דלעו"ז היא מבע"ח, וזהו שועל שהוא פקח שבחיות ענין החכמה דלעו"ז, ובפרט כידוע המשל דר"ע כשהי' לומד תורה ברכים וטענו לו - פקו"נ, והשיב משל משועל ודגים, שאמרו להשועל ומה במקום חיותינו כו', - דגם שם השועל הוא הי' המשל למנגד על לימוד התורה. שזהו החורבן בחכמה דקדושה, וזה שאומר שמבית קדש"ק חכמה דקדושה אז קדש"ק שרוף ויוצא שועל משם שזהו חכמה דלעו"ז, וע"ד המסופר בגמ' עם ר"ע המשל של שועל ודגים שהמנגד לתורה וחכמה דקדושה הוא שועל שזהו חכמה דלעו"ז.

ואעפ"כ ר"ע ראה את התיקון שבזה, ודווקא הוא ראה את זה כי ענינו של ר"ע הוא ענין התורה, שכולהו אליבא דר"ע ועד שמש רבינו טען שהתורה צריכה לינתן ע"י ר"ע, ואעפ"כ שגם ר"ג הי' גדול בתורה, מ"מ היו לו עוד ענינים שהוא הי' נשיא, ועד"ז ר"א בן עזרי' שהי' ג"כ גדול בתורה, ועד שאומרים הרי אני כבן שבעים שנה,

מ"מ הי' לו ענין נוסף שהוא הי' כהן ועד"ז ר' יהושע בן חנניא שהי' גדול בתורה, ועד שחכמי אתונה הכירו גדולתו, מ"מ היו לו ג"כ הענין של עבודת הלויים. משא"כ ר"ע שכל ענינו הי' רק ענין התורה ולכן הגם שאת המציאות דשועל יוצא מקדה"ק ראו כולם בשוה מ"מ את התיקון שבזה ראה ר"ע והוא אמר שע"י שהתקיימה הנבואה של ציון שדה תחרש כמו"כ תתקיים הנבואה השני' עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים שענין של זקנים זקן זה שקנה חכמה שבזה הדיוק הוא קנה, שענין הקנין הוא שזה עובר מרשות לרשות אחרת אבל נשאר אותו דבר, וישבו ברחובות ירושלים שענין התורה זה הרי בקדש הקדשים וזה נמשך ג"כ ברחובות ירושלים שזהו קיום היעוד ומלאה הארץ דעה את ה' ועד באופן שיהי' כמים לים מכסים וכללות הענין דלע"ל תלוי במעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות שההקדמה לזה זה הפצת המעיינות חוצה לא רק בבית אלא ברחוב וברחוב הכי רחוק גם שם יפוצו שזה הכנה לקאתי מר מלכא משיחא שהוא ילמד תורה את כל העם ואפי' את משה ועאכו"כ את ר"א ור"י ור"ג ור"ע שזה יהי' בגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש ואנו בתוכם.

ג. מאמר כעין שיחה ד"ה וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך וגו'.

ד. כרגיל לפרש ענין בפירש"י כמדובר כמ"פ עד כמה רש"י מדויק ועד"ז בפרשתינו בסוף הסדרה פרק י"א פסוק י"ד. ונתתי מטר ארצכם, שזהו מהפרשה השני' בקריאת שמע - ובהמשך להמאמר הנ"ל שגם דובר על פרשה זו, ומפרש רש"י עשיתם מה שעליכם אף אני אעשה מה שעלי, ולכאן' לגמרי לא מובן מה רש"י רוצה לפרש כאן, ומה חסר בפשוטו של מקרא, שהרי מוצאים כמה פעמים בתורה, שהקב"ה אומר שאם יקימו את המצוות יהי' ע"ז שכר, ומובן בפשטות וע"ד שאפי' בעשרת הדברות לגבי כבוד אב ואם נאמר למען יאריכון ימין, וזה ענין ידוע, וא"כ מה בא רש"י לפרש כאן שהיות שעשיתם מה שעליכם לכן ה' יעשה מה שעליו, והרי ידוע שברש"י כל דבר מדויק גם בלא תגרע וגם בלא הוסיף, כפי שמבואר בשם הגדולים מהחיד"א ובשל"ה, וא"כ מה רוצה כאן רש"י לומר.

ישנם מפרשים שרוצים לומר שרש"י בא לתרץ את השינוי מבחוקותי, ששם כתוב רק ונתתי גשמיכם בעתם, וכאן יש יותר ברכות ואספת דגנך וגו', ומדוע כאן יש יותר ברכות, וע"ז אומר רש"י שהיות שעשיתם מה שעליכם, היינו כל מה שמוטל עליכם, לכן יש יותר ברכות משם, אבל באמת א"א לתרץ כך, כי אם רש"י בא לתרץ מדוע, יש כאן יותר ברכות אז הי' צריך להביא ד"ה אחר, ולא ונתתי מטר ארצכם שזהו מה שכתוב גם בבחוקותי, אלא ואספת וכו', וע"ז לבאר למה כאן יש יותר ברכות משם, ומדוע נעמד על ונתתי מטר ארצכם, ב' והוא העיקר, שבאמת לשיטת רש"י אז בבחוקותי ישנם יותר ברכות מכאן, ששם כתוב ועץ השדה יתן פריו, ורש"י מפרש שהכוונה שאילני סרק יתנו ג"כ פירות, ואילו כאן נאמר רק דגנך ותירושך ויצהרך ולא אילני סרק, ועוד קשה שהרי ברש"י נוגע ג"כ הד"ה, ומדוע נעמד על ונתתי מטר ארצכם מה נוגע כאן איזה ברכה אמורה כאן, הי' צ"ל רק ונתתי וע"ז לפרש פירוש, שהרי ונתתי כולל את כל הברכות שכתובות בפסוק הזה גם ואספת דגנך, ובפשטות שה' עושה מה שעליו אז ישנם כל הברכות, וא"כ מה נוגע לפירוש המילים מטר ארצכם, ועכ"פ יכל לרמזם רק בוגו', ולא להביא אותם, והעיקר קשה כנ"ל מה קשר בכלל לרש"י כאן הרי מצינו כמ"פ שה' אמר שיתן שכר אם יקימו את המצוות, ובפרט שכאן זה כתוב במפורש בפסוק והי' אם שמוע תשמעו אז ונתתי וכו', ומה חסר פה הפירוש של רש"י.

אח"כ ממשיך רש"י "בעתו" ומפרש בלילות שלא יטריחו אתכם, ד"א בלילי שבתות שהכל מצויין בבתיכם, והרי כאן ישנה הקושיא הידועה כאשר רש"י מביא שני פירושים, מה קשה בפירוש הראשון שבשביל זה מביא רש"י עוד פירוש, ומדוע הפירוש הראשון יותר קרוב לפשוטו של מקרא, והשני יותר רחוק, שלכן מביאו בתור פי' שני, רק בכדי לתרץ הקושיא שיש בפירוש הראשון, והקושיא עוד גדולה יותר כשמסתכלים בפ' בחוקותי, וגם שם כתוב ונתתי גשמיכם בעתם ושם רש"י מפרש רק בלילי שבתות, היינו

הנחה פרסית בלתי מוגה

כתוב רק כי ירחיב את גבולך, ומאיפה רש"י מביא ענין של עושר, ג' כמו"כ צריך להבין שהלשון הזה כי ירחיב את גבולך נאמר ג"כ בפ' שופטים, ושם רש"י מפרש שזה הולך על כיבוש של קיני קניזי וקדמוני, ואילו כאן מפרש רש"י שהכוונה רק שיהי' לו רחבת ידים ועושר, אה"נ שהקושיא היא לא כאן כי הכן חמש עדיין לא למד פ' שופטים, אבל בפ' שופטים לכאורה פ"י רש"י צריך לפרש את זה מדוע כאן אומר אחרת, וכמדובר שזה צ"ל מובן גם לכן חמש למקרא בלי להגיע לפירושים אחרים, וכפי שיתבאר לקמן.

עד"ז בנוגע להערות לזוהר בפ' זו אין הערות, אבל יש הערות בנוגע למצוה אחת שמובאת בסדרה זו, והיא מצות הענקה, שבמסכת קידושין שם בעיקר מדובר על מצות הענקה, ומבאר בהערות בדף ק"כ, בנוגע ליוסף שהוא הי' עבד ואצלו ג"כ הי' ענין הענקה, שה' נתן לו שזהו עדות ביהוסף וכו' שפת לא ידעתי אשמע, שה' למד אותו ע' לשון, והיות שהענקה צ"ל מהאדון וזהו שפוטספר נתן ליוסף את בתו לאשה, אסנת בת פוטספר, וענין ע' לשון קשור ג"כ בפוטספר שזהו פוטספר בע' ולכאורה א"מ מה נוגע כאן ענין הענקה מהקב"ה, הרי הענקה זה מהאדון שאצלו הוא הי' עבד, והוא הי' עבד אצל פוטספר, ומה שייך הענקה מהקב"ה, וע"ק הרי הענין של הענקה זה דווקא בעבד עברי, וכמו שאומר שם גופא שיש ע"ז רמז שהוא אמר ושם אתנו נער עברי עבד, שזהו ענין דעבד עברי, ולכאורה המצוה הזאת היא שייכת רק ליהודים, ומה שייך הענקה אצל פוטספר, ובפרט שיוסף הי' עבד אז זה לא הי' בגדרים של עבד עברי, וכפי שיתבאר לקמן שמצד פשטות הענין והצמצום בנייר ודיו הוא כתב בקיצור.

כאן המקום להשלים מה שדובר בכ' אב בנוגע להסיום דמסכת מכות, ונשארו ענינים שלא נתבארו ועד לענינים עיקריים, ועד"ז נשאר לבאר את רש"י, ואני לא חושד שישנם כאלו שלא יכלו לישון כל השבוע בגלל ענינים אלו, והפלא הוא אדרבה, למה בכ"א התעכבו מכיון שבכלל הרי חסכון ידיעה לא משנה את המציאות, מכיון המציאות הרי נשארת אותו הדבר בין אם הוא יודע ובין אם לא, וא"כ מה זה משנה, ולמה שיפריע לו אם הוא מבין או לא מבין כשהמציאות נשארת כמו שהיא ולכן הפלא הוא כאשר כן מתעכבים ושואלים.

ובנוגע לסיום דובר אודות שני סיפורים המובאים שם בגמ', והגמ' מונה את שמות התנאים והתעכבו לשאול מה נוגע להבא את שמות התנאים,

שהסיפור הראשון הוא שר"ג ור"א בן עזרי' ור"י בן חנניא ור"ע הלכו לרומי, ובריוחוק ק"כ מיל שמעו המונה של רומי, התחיל בוכין ור"ע משחק, ושאלו את ר"ע למה אתה משחק, והוא שאל למה אתם בוכין, ואמרו שאו"ה ישובים בהשקט ובטח ואנו בית אלוקינו שרוף באש, ואיך לא נכה, ור"ע אמר להם על כך אני משחק, שאם לעובר רצונו כך לעושי רצונו עאכ"כ, ואח"כ עוד סיפור שהם הלכו לירושלים וראו שועל יוצא מבית קהד"ק, התחילו בוכין ור"ע משחק, ושאלו אותו למה הוא משחק, והוא שאל למה אתם בוכין, והם אמרו לו שהמקום שנאמר עליו והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו, והוא אמר להם שעל כך אני משחק שהיות שהתקיימה הנבואה של ציון שדה תחרש, התקיים ג"כ הנבואה של עוד ישובו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים, ודובר לעיל שכאן נוגע השמות שלהם, וזה קשור בשיטתם שר"ע ראה בענינים אלו איך שתכליתם הוא טוב, וכמדובר לעיל שדווקא ר"ע שהוא הי' בן גרים, והוא בא מהמונה של רומי, אז הוא יכול לראות את המעלה שיוצא מהמונה של רומי, משא"כ הם שהם בני אברהם יצחק ויעקב, ולא היו בהמונה של רומי אז, ה לא יכולי לראות את המעלה שיבוא מהמונה של רומי, דווקא ר"ע שהוא הי' מגרים, וכמדובר שבתשובת הרמב"ם עובדי' גר צדק שיהודי הוא בן אברהם יצחק ויעקב, וגר הוא בני של מי שאמר והי' העולם, ויהודי לא רואה את זה כי הוא לא הי' בהמונה של רומי, הוא הולך אמנם לשם כדי לבטל גזירה, אבל הוא לא יודע מה זה, משא"כ הגר שהוא בא משם שזהו שכתוב בכתבי האריז"ל על הפסוק

יעקב את עשיו כי ציד בפיו - זהו נשמות ר"ע ור"מ שהם בני גרים, ודווקא הוא יכול לראות המעלה שבא מהמונה של רומי, ועד"ז את המעלה שבאה מזה, ולכן הי' משחק.

וכל הביאור הזה הוא ע"ד הרמז, וצ"ל ביאור ג"כ בנגלה בפשטות, ושם לא נוגע כ"כ הדיוק שזה ק"כ מיל, שזה שייך יותר לחלק הרמז שבתורה, אבל נוגע כללות הענין שהי' בריחוק מקום מהעיר, וכללות המח' שלהם שהם בוכין והוא משחק, שזהו שתי שיטות בהלכה, וכמו בכל ענין צ"ל מאי בינייהו בנוגע לפועל, וזה פלא שדובר סיום שלם על מסכת, ואף אחד לא נעמד לשאול מהו הביאור ע"ד הפשט, והביאור בכ"ז, שהרי ישנו ענין של הוה ועתיד, והשאלה האם מתחשבים בעתיד לגבי הוה או לא, ז"א האם אומרים שהיות שזה רק דבר עתיד אז כעת זה לא נוגע, או שגם בנוגע להוה אז העתיד מכריע, וענין זה נוגע ג"כ לגבי מצוות, שהרי בכללות לגבי מצוות ישנה המצווה וישנה הכנה למצווה, וע"ד יין לקידוש ולהבדלה, שהמצווה היא הקידוש וההבדלה בליל ובמוצאי שבת ויו"ט, וכדי שיהי' לו היין לקידוש ולהבדלה אזי צ"ל הכנה לזה, חרישה וזריעה וקצירה ולסחוט את הענבים כדי שיהי' לו יין לקידוש, וההכנה הזו צ"ל לפני שבת כי בשבת אסור, וא"א לומר שבשעה שהוא סוחט את הענבים אז הוא מקיים מצווה, ובמילא העוסק במצווה פטור מן המצווה, כי זה לא עצן המצווה אלא הכנה למצווה, ורק לפי ר"א (שבת קל, א), מכשירי מצווה הם כמו המצווה, אבל כולם סוברים שזה רק מכשירי מצווה, היינו שישנה המצווה ויש ההכנה לזה.

וכאן באה השאלה - ויש בזה שקו"ט באחרונים - כשיש בהוה מצווה דרבנן, ואח"כ בעתיד תהי' מצווה דאורייתא, שהיא יותר חמורה מהרבנן, וכדי שיוכל לקיים את המצווה דאורייתא אז צ"ל ענין של הכנה לפני"ז, שענין ההכנה זה אמנם לא מצווה אבל זה ג"כ מדאורייתא, ואם באים הענין דאורייתא והענין דרבנן ביחד, והם סותרים אחד לשני וא"א לקיים את שניהם, אז אין שאלה בוודאי שצריך לקיים המצווה דאורייתא ולא המצווה דרבנן, אלא השאלה היא בהוה ועתיד, שהמצווה דרבנן זה בהוה, והמצווה דאורייתא זה בעתיד, אלא שעכשיו צ"ל הכנה לזה, ואם אח"כ יוכל לקיים את המצווה דאורייתא אז ברור שהמצווה דרבנן דוחה את ההכנה למצווה דאורייתא, וכאשר הם סותרים זה לזה אז ישנה השאלה מי גובר האם אומרים שהיות שבהוה יש לו מצווה, אה"נ שזה רק מדרבנן אבל זה מצווה, והמצווה דאורייתא זה יהי' רק בעתיד, ובהוה עוד לא נמצאת, אז המצווה דרבנן שבהוה היא גוברת והוא צריך לקיים אותה, אע"פ שהוא לא יוכל לקיים בעתיד את המצווה דאורייתא, כי המצווה דרבנן זה בהוה ובדאורייתא היא רק בעתיד, ואה"נ שצ"ל הכנה למצווה דאורייתא אבל זה רק מכשירי מצווה, ולא דוחה מצווה, רק לפי ר"א בכמה ענינים, וישנה סברה להיפך שהוא צריך לוותר על המצווה דרבנן, כדי שיוכל אח"כ לקיים את המצווה דאורייתא, כי היות שהמצווה שבהוה היא רק דרבנן וההכנה למצווה דאורייתא היא ג"כ מדאורייתא, אע"פ שזה לא ענין של מצווה אבל זה דאורייתא, ובמילא יש סברה לוותר על המצווה דרבנן, כדי שיוכל לקיים את המצווה דאורייתא, וזה נוגע לפועל, בנוגע לחולה שהוא חלוש ולא יכול לצום גם בסום גדלי' וגם ביוהכ"פ, ואם הוא יצום בצום גדלי' אז הוא לא יוכל לצום ביוהכ"פ, ושני רופאים אומרים כך שהוא לא יכול לצום בשניהם, ואז זה נהי' ענין בתורה, שתורה אומרת שהוא לא יכול לצום בשניהם, אה"נ יכול להיות נס אח"כ אבל הנהג ע"פ תורה אומרת שהוא לא יכול לצום בשניהם, ופה באה השאלה הנ"ל שהיות שצום גדלי' הגם שזה מדרבנן אבל זה בהוה, לכן זה גובר כי יוהכ"פ זה רק בעתיד, וזה שלא יוכל לצום אז הרי"ז אונס ואונס רחמנא פטרי', ויש סברה שהיות שמדאורייתא צריך להתכונן לצום ביוהכ"פ, אז לכן אסור לו לצום בצום גדלי' כדי שיוכל לצום ביוהכ"פ, כי מתחשבים בעתיד גם לגבי ההוה. (וראה שצ"ח אס"ד, מע' יוהכ"פ סי' א' ס"ק י').

וזה יסוד המח' של ר"ע לבין ר"א ר"י ור"ג, אם ההוה גובר או העתיד גובר, שכשהולכים לרומי שומעים המונה של רומי והם יושבים בשקט ושלוחה ובית אלוקינו שרוף באש, שזהו ענין שבהוה, אז צ"ל הענין של קידוש השם, להראות שהוא מצטער מענין החורבן, היות שזה לא היפך קידוש השם זה לא שמי המהולל בגויים אלא שמי

המחולל, ובמילא מצד הענין שבהוה אז צריך לבכות, כדי שיהי' קידוש השם שהוא מראה שהוא מצטער מזה, אבל יש סברא להיפך, היות שמזה יבוא בעתיד ענין טוב, שהיות שלעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ, ומה שהי' ענין החורבן אז הוא ידע גם מקודם, במילא העתיד צריך לפעול גם בנוגע למצב ההוה, שלא יהי' בוכין אלא משחק, וזו השאלה אם העתיד פועל בנוגע להוה, ר"ג ור"י ור"א סוברים שההוה הוא קובע ומצד ההוה שזה חורבן וכו' צ"ל הבכי', משא"כ ר"ע סובר שהעתיד קובע גם לגבי ההוה, והיות שמזה יבוא לעושי רצונו עאכו"כ לכן ר"ע הי' משחק, שכ"ז הביאור בשייכות חיצונית מצד הוה ועתיד.

וישנה עוד שייכות פנימית בנוגע לנגלה במחלוקתם שהרי בכללות דענין המצות ישנם שני ענינים, ישנו גדר המצוה שהוא בעצם המצוה, וישנו הידור מצוה, והרי ג"כ יש שאלה מה יותר חשוב שיש מציאות שאם הוא יקיים את כל הגדרים של המצוה אז יחסר בכולם ההידור מצוה, יהי' רק גדר המצוה, ואם הוא יעשה הידור מצוה, אז יחסר לו גדר אחד מגדרי המצוה, ושאר גדרי המצוה הם בשלימות, והרי השאלה מה עדיף, האם הוא צריך לעשות את כל גדר המצוה בשלימות, אע"פ שבכולם יחסר ההידור מצוה, או שכדאי יותר על פרט אחד בגדר המצוה, כדי ששאר הגדרים שבמצוה יהיו בהידור, ובנוגע לפועל שהרי ישנו גדר בענין המצוה שזריזים מקדימים למצוות, שלמדים את זה מאברהם ולכן השאלה באחרונים מובא לגבי מצות מילה שענין הזריזות זה מגדרי המצוה, מכיון שברי"מ זהו ענינו של אברהם אע"ה ולומדים מוישכם אברהם ולכן נוהגים לעשות הברי"מ בבוקר, וישנו ענין של ברוב עם הדרת מלך שזהו הידור מצוה, ואם הוא יקיים את כל הגדרים שבמצוה גם ענין הזריזות שיעשה מוקדם בבוקר אז יחסר בכל הגדרים שבמצוה ענין ההידור שברוב עם, כי יבואו קצת אנשים, וזו השאלה אם כדאי לוותר על פרט אחד בגדרי המצוה על ענין הזריזות והוא יעשה את הברית יותר מאוחר ושאר הגדרים נשארים בשלימות, כדי שבכולם יהי' אצלו ההידור שברוב עם, כי אז יבואו יותר אנשים וכפי שמובא השקו"ט באחרונים ובשדי חמד בזה וזוהי המח' של ר"ע עם ר"ג ר"א ור"י.

ועפ"ז יובן ג"כ מחלוקתם כפי שמובא בסיפרים, שר"ע משחק היות שכאן מדובר בנוגע לעאכו"כ, שמצד שלעוברי רצונו כך אז לעושי רצונו עאכו"כ, שהענין דעאכו"כ זהו הידור בענין הגאולה, שהרי גם בלי הענין הזה דלעוברי רצונו וכו', ג"כ יהי' ענין הגאולה בוודאי, אלא שיש הידור בגאולה שזה בא באופן של "לעושי רצונו" עאכו"כ, והידור זה בא ע"י הענין שישנו המונה של רומי ונשמע למרחוק ק"כ מיל, שאפי' לאחר שנעשה כבר הענין כהלכנו באדיר יפול, מ"מ הם נשארו בהשקט ושלוה, והמונה של רומי גם עכשיו ישנו. ודווקא זה מביא אח"כ את ההידור בענין הגאולה שיהי' עאכו"כ, - ומ"מ הטענה של ר"א ור"י ור"ג היא שאה"נ שזה הידור מצוה, אבל בשביל זה לא כדאי להחסיר גדרי המצוה, כי זה פועל ענין החורבן עוד יותר מקודם, כי זה שיש המונה של רומי ק"כ מיל זה פרט חשוב, וזה מוסיף בחורבן, ובאופן של חילול השם, אז לא כדאי שיהי' דבר זה, בשביל בהידור שיהי' בגאולה, מאחר שהגאולה תהי' גם בלי זה, אלא שיחסר בהידור, ולכן הם בוכים כי זה מוסיף בחורבן, ור"ע משחק כי הוא סובר שכדאי לוותר על גדר אחד שבמצוה, כדי שבכולם יהי' ההידור מצוה.

ועד"ז בנוגע לסיפור השני שועל יוצא מבית קהד"ק, שלכאורה צריך להבין שהרי נבואת זכרי' היא נבואה לטוב, וידעו שמנבואה לטוב הקב"ה אף פעם לא חוזר וא"כ מדוע צריך הי' ר"ע להביא ראי' מזה שהתקיימה נבואתו של אחי'.

והביאור בזה ע"פ מה שנת"ל שאפ"נ הנבואה בוודאי תתקיים אלא היא יכולה להתקיים באופן סתמי ויכולה להתקיים בהידור וזה שר"ע משחק כי זה יבוא את היסוד עוד ישבו זקנים וכו', שהרי גם לפני שראה את קיום הפסוק ציון שדה תחרש אז הוא ידע בוודאי שיתקיים היעוד עוד ישבו זקנים וכו', מאחר שזוהי נבואה, אלא שיכול

להיות בזה גופא כמה דרגות שיהי' בהידור ובשלימות, וזה שהוא ראה שהתקיימה הנבואה של ציון שדה תחרש בתכלית הירידה, מזה הוא ידע שהנבואה של "עוד ישבו זקנים" היא תתקיים בהידור ובשלימות, והביאור בזה, שלכאורה א"מ מה הוסיף לו הענין הזה שהוא ראה שועל יוצא מבית קהד"ק, וממ"נ אם זה לא הי' חרוש אז מה מועיל ששועל יוצא משם, ואם ציון היתה חרושה אז הוא כבר ראה את זה מקודם ומה מוסיף לו בקיום הנבואה ששועל יוצא בקהד"ק, אלא הביאור שבציון שדה תחרש אז יכול להיות שכל ציון תחרשה, זה כולל ירושלים, הרי הבית, ועזרה וכו', ואפי' אם מקום קהד"ק לא חרוש שהעשרים אמה על ארבעים ששם הם לא חרושים, אז ג"כ יצאו י"ח בקיום הנבואה ציון שדה תחרש, וכשר"ע ראה שועל יוצא מבית קהד"ק ז"א שגם בקה"ק חרוש, שזוהי הרי הירידה בתכלית, לא רק ירושלים וכו' אלא אפי' קה"ק, מקום שעליו נאמר והזר הקרב יומת, ואפי' כ"ג הי' ג"כ זר שם, חוץ מהרגעים של יוהכ"פ שמותר לו להכנס לשם, שזהו מקום הכי מקודש, וגם שם הי' חרוש ושועל יוצא מבית קה"ק, שמזה רואים שזה התקיים בתכלית הירידה, ומזה הדין ר"ע שגם קיום היעוד דעוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים יתקיים ג"כ בהידור ובתכלית השלימות.

ועפ"י יובן שהם היו בוכים, כי הם סוברים שבשביל הידור לאכדאי להפסיד גדר אחד מגדרי המצוה, שגם קהד"ק הי' חרוש, ויותר טוב שלא יהי' חרוש אפי' שהגאולה לא תהי' בהידור, ואילו ר"ע סובר שכדאי ההידור שבזה אפי' לוותר על גדר אחד, שגם קהד"ק יהי' חרוש, כדי שמזה יבוא אח"ח הגאולה בהידור ובשלימות, ומזה שהם אמרו לר"ע, עקיבא נחמנו עקיבא נחמנו, א"א להוכיח כלום בנוגע להלכה בנגלה, הנ"ל, כי לא יודעים מה הכוונה בזה האם הם רק קבלו את דעתו, או שהם ג"כ מודים לו, ז.א. שבגמ' כתוב שהם הודו לו שהוא נחם אותם והם הפסיקו לבכות, אבל עדיין לא מוכח שהם כבר סוברים לגמרי כמוהו, שהרי לא כתוב אח"כ שהם ג"כ היו משחקים, ובנוגע לעצם המח' אז הלכה כר"ע מחבירו ולא מחביריו, ויתכן שהם קבלו רק את דעתו שזה נחמנו, אבל זה רק ענין הנחמה ע"ד שבעא דנחמא, ועוד לא הענין שזה יהפך ליו"ט, ולכן אין להוכיח מכ"ז בנוגע לפס"ד בהלכה לפועל.

ועד"ז דובר ג"כ לשמות שלהם שכ"ז ג"כ מדויק, שנוגע כאן שמותיהם, ולכן הוא מביא את זה, וראי' לזה שהרי מוצאים בעוד מקום שם מסופר כשהלכו זקנים לרומי, ומסתבר לומר שזה אותם זקנים ואותו מעשה הנ"ל, כי עצם הענין לצאת לחו"ל אינו רצוי כי אורה טמא וגישה טמא, והם היו אוכלים חולין בטהרה, ובפרט ר"א בן עזרי' שהי' כהן, אלא שהם היו מוכרחים ללכת לרומי, אז היות שאין הכרח לומר שמה שכתוב עוה"פ מעשה שעלו זקנים לרומי זה עוה"פ, כי עצם הענין שעלו לרומי לא מסתבר כנ"ל, אלא כשיש הכרח, ולכן מסתמא זוהי אותה פעם, ושם לא מוזכרים שמותיהם, וכאן כן מוזכרים שמותיהם, שמזה ראי' שזה מדויק ונוגע לעצם הענין.

וישנו עוד מקום שהם מוזכרים במס' סוכה, (מא. ב) שר"ג ר"י בן חנניא ור"א, בן עזרי' ור"ע היו מהלכים בספינה, ורק לר"ג הי' אתרוג והוא נתן לר"י בן חנניא, ור"י נתן לר"א בן עזרי', ור"א נתן לר"ע, ור"ע החזירו לר"ג, שמזה לומדים שמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה, ושם מובאים שמותיהם וזה ג"כ נוגע לעצם הענין, וראי' לזה שהרי מובא במס' מעשר שני (פ"ה מ"ט) שהיו בספינה, ועמד ר"ג ואמר מעשר שאני עתיד להפריש בבית נתון לר"י בן חנניא שהי' לוי, ור"י אמר שמעשר מן המעשר שהוא צריך לתת לכהן נתון לר"א בן עזרי' שהוא כהן, ואח"כ ר"ג אמר שמעשר עני הוא נתון לר"ע, ושם נוגע שמותם שהרי צ"ל כהן לוי ועני, ואעפ"כ בתורה לא מזכיר את שמותם, שהם היו מהלכים בספינה, אלא סתם, ואילו בסוכה אז לכתחילה הוא מביא שמותם שר"ג ור"א ור"י ור"ע היו מהלכין בספינה, ועמד ר"ג ונתן וכו', שלכאורה זה לא נוגע לעצם הענין, ואם רוצה להגיד שמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה, אז מספיק שיאמר שאחד נתן לשני - בלי להזכיר את שמותיהם.

בנוגע לרש"י שבפ' עקב ונתתי מטר ארצכם, ובבחוקותי כתוב ונתתי גשמיכם בעתם, ונתבאר בשבוע העבר שהיות ששם מדובר באופן של עמלים בתורה, לכן הי' נותן גשמיכם כמה שהם רוצים, ולכן ג"כ אילני סרק נותנים פירות, משא"כ כשעשיתם מה שמוטל עליכם, אז ה' נותן מטר ארצכם כמה שהאדמה צריכה, ומה שעדיין לא נתבאר זה שבעקב רש"י מפרש על בעתו שתי פירושים, שזה בלילות שלא יטריחו עליכם, וד"א שזה בלילי שבתות שהכל מצויים בבתיהם, בבחוקותי מפרש בעתם בשעה שאין דרך בנ"א לצאת כגון בליל שבתות ולא יותר, וגם שבעיקר נאמר בלשון בלילי שבתות שהכל מצויין בבתיהם ואילו בבחוקותי נאמר בשעה שאין דרך בנ"א לצאת, וצ"ל השינוי בשני המקומות, עוד צ"ל שבעקב הוא אומר דבר אחר "בעתו" בלילי שבתות וכו', שהוא חוזר עוה"פ על הפסוק בעתו, ולכאורה בכל מקום שרש"י מביא ב' פירושים הוא אומר את המלה, ומביא פי' אחד ואח"כ עוד פירוש, בלי להביא קודם עוה"פ הד"ה, וכפי שיתבאר לקמן.

ו"ל שהי' בזה גופא כמה אופנים, כשהוא הי' בבית פוטיפר יהי' עבד מצליח, ואח"כ כשפוטיפר שם אותו בבית הסוהר, ואח"כ כשהי' מקץ שנתים ימים, שזהו דבר נפרד, שהיות שהוא לא בטח בה', אלא בקש משר המשקים שיראה להוציא אותו מבית הסוהר, שהוא בטח על רחבים שזהו מצרים, לכן ה' העניש אותו והוא ישב עוד שנתיים בבית האסורים, היות שהוא רצה שזה יהי' בדרך הטבע, במילא יש כאן ב' ענינים, זה שהוא ישב בבית הסוהר בגלל פטיפר, ואח"כ עוד שנתיים שזה הי' עונש מה', ולכן ישנם פה ב' הענקות, הענקה מפוטיפר ע"ז שהוא הי' אצלו עבד, ואח"כ הענקה מה' כי הוא הי' בבית הסוהר בגלל עונש מה' על העדר הבטחון, והיות שגם העונש של ה' שבא בהעדר הבטחון בא ע"י פוטיפר, שהרי עי"ז שהוא שם אותו בבור ואז הי' לו נסיון כזה, ובגלל זה הוא ענש, וא"כ לכתחילה פוטיפר לא הי' שם אותו בבית הסוהר אז לא הי' מגיע לכזה דבר, לכן גם הענקה מהקב"ה ע"י לשון שבאה בהמשך לפוטיפר, שזהו פוטיפרע בחוספת ע' כנ"ל.

הנחה פרטית בלתי מוגה